

Integritisme in de raad

Een kwalitatief onderzoek naar de doorwerking van het door raadsleden ervaren integritisme op de perceptie van de kwaliteit van het politieke debat

Kiara Mohanlal

570005km

02-08-2024

Woorden: 11999

Eerste lezer & begeleider: Prof. Dr. Leonie Heres

Tweede lezer: Dr. Ir. Lizet Kuitert

Erasmus Universiteit, Rotterdam

Inhoud	
Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
H1 Inleiding.....	6
1.2 Aanleiding	6
1.2 Probleemstelling	7
1.3 Relevantie	8
1.4 Onderzoeksopzet	9
H2 Theoretisch kader	10
2.1 Politieke besluitvorming.....	10
2.2 Kwaliteit politiek debat	10
2.3 Integriteit	12
2.4 Integritisme.....	13
2.5 Integriteit, integritisme en de kwaliteit van een politiek debat.....	14
H3 Methodologie.....	18
3.1 Onderzoekontwerp.....	18
3.2 Samplingstrategie	19
3.3 Operationalisering	21
3.4 Dataverzameling.....	22
3.5 Data-analyse	23
3.6 Validiteit en betrouwbaarheid	23
3.7 Privacy en ethische overwegingen.	24
H4 Resultaten	25
4.1 Kwaliteit politieke debat.....	25
4.2 Het ervaren integritisme	30
4.3 Doorwerking integritisme in de kwaliteit van het debat.....	32
H5 Conclusie	37
5.1 Discussie.....	37
5.2 Reflectie.....	38
5.3 Theoretische implicaties en aanbevelingen	39
5.4 Praktische implicaties en aanbevelingen	40
Bijlage I: Interviewprotocol	41
Bijlage II: Uitnodigingsmail.....	45
Bijlage III: Operationaliseringstabel	46
Bijlage IIII: Informatie- en toestemmingsformulier.....	49

Bijlage V: Codeboom.....	51
Literatuur.....	61

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn scriptie ter afronding van mijn master bestuurskunde, Beleid en Politiek. In combinatie met het schrijven van mijn scriptie, heb ik mijn afstudeerstage gelopen bij de gemeente Rotterdam, in het team Bestuurlijke integriteit. Voor ik aan deze stage begon, was mijn kennis over integriteit nog zeer beperkt. Het enige wat ik zeker wist, is dat ik geïntrigeerd ben door de politiek en politieke processen, en dat integriteit cruciaal is in de politiek. Van tevoren wist ik niet dat de investeringen in bestuurlijke integriteit, in vergelijking met andere domeinen, zijn achtergebleven. Dit maakte het al complexe scriptieonderwerp, nog een stukje ingewikkelder. Daarnaast heb ik het mijzelf ook niet bepaald makkelijk gemaakt met mijn keus voor een nog zeer onderbelicht thema binnen de integriteit, namelijk integritisme. Hoewel dit het schrijven van mijn scriptie lastig heeft gemaakt, was dit ook zeer uitdagend en waardevol. Door onderzoek te doen naar een onbelicht concept, heb ik het gevoel dat ik daadwerkelijk iets heb bijgedragen.

Ik heb een zeer leuke en leerzame afstudeerperiode gehad bij de gemeente Rotterdam en met het schrijven van mijn scriptie. Als eerste wil ik het team bestuurlijke integriteit; Nicolien, Isabel en Julia bedanken voor alle steun en begeleiding. Ook de hele afdeling BGS wil ik bedanken voor het warme welkom, steun en de interesse in mijn scriptieproces. Daarnaast wil ik mijn scriptiebegeleider Leonie Heres in het bijzonder bedanken voor haar begeleiding en behulpzame feedback, maar bovenal voor mijn inspiratie voor het onderwerp. Aan het begin van de afstudeerperiode stuurde Leonie haar oratie Collectief moreel vakmanschap op, ter verkenning van het onderwerp integriteit. Vanaf het eerste moment dat ik over het concept integritisme las, wist ik zeker dat ik hier meer over wilde weten. Mijn verwachting van dit concept was dat dit zou leiden tot spannende, leuke en verrassende verhalen, en de respondenten hebben aan mijn verwachting voldaan. Bij deze wil ik alle respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek bedanken. Ondanks de drukke periode waarin mijn onderzoek viel, waren jullie toch zo vriendelijk om tijd voor mij vrij te maken. Bedankt voor de interessante en soms ook vermakelijke verhalen. Tot slot zou ik mijn familie en vrienden willen bedanken voor de onvoorwaardelijke steun, ruimte en geduld die mij in staat heeft gesteld mijn scriptie te schrijven.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn scriptie!

Kiara Mohanlal

Samenvatting

De laatste jaren is de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden verslechterd (de Koster, 2019). Dit is zorgwekkend gezien het belang van een kwalitatief hoogwaardig debat voor effectieve besluitvorming (Huberts, 2020). Van volksvertegenwoordigers wordt verwacht dat zij in het debat integer handelen, om legitieme besluiten te nemen (Manin, 1987). Het waarborgen van integriteit binnen het politieke debat is daarom van cruciaal belang. De laatste jaren blijkt echter een keerzijde van integriteit op te komen, namelijk integritisme (Klein Kranenburg et al., 2022, p. 91). Bij het opspelen van integritisme wordt een integriteitsoordeel geveld terwijl daar onvoldoende grond voor is (Huberts, 2005, p. 17). In de wetenschappelijke literatuur is weinig bekend over integriteit en integritisme op politiek-bestuurlijk vlak (Heres, 2023). Als integriteit belangrijk is voor de kwaliteit van het debat, rijst de vraag hoe integritisme zich hier dan tot verhoudt. Het is van belang dit verband te onderzoeken, omdat een vermindering van de kwaliteit van het politiek debat een negatief effect kan hebben op de effectiviteit van besluitvorming, wat leidt tot minder legitieme besluiten, en het dalen van het vertrouwen in de overheid. Om het verband te onderzoeken staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *“Hoe werkt het door raadsleden ervaren integritisme door in hun perceptie van de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden.”*

Het onderzoek is verkennend van aard en er is gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksstrategie waarbij semigestructureerde interviews zijn afgenomen bij raadsleden van zes verschillende gemeenten. Er is gestreefd naar een steekproef met maximale diversiteit door raadsleden uit kleine, middelgrote en grote gemeenten te selecteren op basis van verschillende kenmerken. In totaal hebben zestien raadsleden geparticipeerd aan het onderzoek.

Uit het onderzoek blijkt dat alle respondenten situaties lijken te ervaren die duiden op integritisme. Er zijn verschillende vormen van het ervaren integritisme geïdentificeerd: integritisme als het veralgemeniseren van integriteit, integritisme als ongegronde beschuldigingen en integritisme als het ‘witwassen’ van zichzelf. Uit de bevindingen uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat het ervaren integritisme van raadsleden negatief doorwerkt op vijf indicatoren van de kwaliteit van het debat; inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid, participatie, gelijke toegang, respect en constructieve politiek. Een onverwachte bevinding is dat het ervaren integritisme een positieve doorwerking lijkt te hebben op de indicator interactiviteit en reflectie.

Ten slotte worden er aanbevelingen gedaan. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om; onderzoek te doen naar de beweegredenen van raadsleden om ongegronde beschuldigingen van integriteit te doen, een breder onderzoek uit te voeren waarin ook het college van burgemeesters en wethouders worden meegenomen, onderzoek te doen naar de invloed van de media en publieke opinie op integritisme en het ontwikkelen van een empirisch meetinstrument voor integritisme. Ook worden praktische aanbevelingen gedaan die gericht zijn op het ontwikkelen van strategieën om integritisme te voorkomen of de negatieve effecten ervan te beperken. Afsluitend wordt aanbevolen om binnen gemeenteraden te investeren in de bewustwording en kennis van integriteit en integritisme, om zo de kwaliteit van het politieke debat, en hiermee de effectiviteit van besluitvorming te verbeteren en waarborgen.

H1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Sinds de decentralisatie van overheidstaken hebben gemeentebesturen meer verantwoordelijkheden gekregen, wat de werkdruk aanzienlijk verhoogd heeft (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020; NOS, 2022). Met name voor gemeenteraden, die bestaan uit lekenbesturen, vormt dit een uitdaging om effectieve besluitvorming te bewerkstelligen (NOS, 2022). Om de kwaliteit van het openbaar bestuur te waarborgen, is de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur ingevoerd, die regels stelt voor goed overheidsbestuur (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018). Uit onderzoek blijkt echter dat de kwaliteit van gemeenteraden is verslechterd (de Koster, 2019). De oorzaak hiervan is onbekend.

Onderdeel van de Code voor goed openbaar bestuur, is de eis voor een integer bestuur (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018). Integriteit is een thema dat sinds de jaren negentig veel aandacht krijgt (Huberts, 2005). Ondanks diverse ingevoerde integriteitsprotocollen en gedragsregels, zijn integriteitskwesaties een terugkerend thema in de media (Bureau Integriteit, 2023; Klok, 2023). Integriteit is essentieel voor effectieve politieke besluitvorming (Huberts, 2020). Een cruciaal onderdeel van politieke besluitvorming is het politieke debat (Manin, 1987). In het politieke debat dienen volksvertegenwoordigers integer te handelen om vertrouwen te winnen en de kwaliteit van het debat te waarborgen (Kapitein, 2013).

De laatste jaren komt echter een keerzijde van integriteit naar voren, integritisme (Klein Kranenburg et al., 2022, p. 91). Integritisme betreft het vellen van een integriteitsoordeel terwijl daar onvoldoende grond voor is (Huberts, 2005). Integritisme kan duiden op het overdrijven van het belang van normen en waarden op gebied van integriteit, of op het mogelijk misbruiken van integriteitsnormen door het maken van onterechte beschuldigingen van integriteitsschendingen (Huberts, 2005). Met name in de media worden dergelijke vermeende integriteitskwesaties gedeeld (Huberts, 2005, p. 25). Dit kan leiden tot harde publieke oordelen met schadelijke gevolgen voor de reputatie van de beschuldigen (Huberts, 2018). Deze schadelijke gevolgen kunnen overgegeneraliseerd worden naar de politieke partij of gemeenteraad (Huberts, 2024).

1.2 Probleemstelling

Het waarborgen van een kwalitatief hoogwaardig debat is essentieel voor effectieve besluitvorming (Wolthuis, 2007). Ondanks de wetenschappelijke investeringen in de kenmerken van een kwalitatief hoogwaardig debat en de Nederlandse code goed openbaar bestuur, blijkt uit onderzoek dat de kwaliteit van debatten in gemeenteraden verslechterd (de Koster, 2019; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018). Dit houdt mogelijk verband met de opkomst van integritisme. Ondanks de toegenomen aandacht voor integriteit reiken de investeringen in het waarborgen daarvan slechts tot het ambtelijke domein (Heres, 2023). Investerings in de politiek-bestuurlijke context zijn achtergebleven. Dit terwijl integriteit cruciaal is voor effectieve besluitvorming (Huberts, 2020). Hoewel er enige wetenschappelijke kennis is over integritisme, is er geen literatuur naar de effecten ervan in de politiek-bestuurlijke omgeving. Er kan verondersteld worden dat als integritisme de keerzijde is van integriteit en integriteit de kwaliteit van politieke debatten verbeterd, dat integritisme afdoet aan deze kwaliteit. Het is van belang om dit verband nader te onderzoeken, omdat een vermindering van de kwaliteit van debatten een negatief effect kan hebben op de effectiviteit van besluitvorming (Wolthuis, 2007). Dit kan leiden tot minder legitieme besluiten en het dalen van het vertrouwen in de overheid. Om dit verband te onderzoeken richt dit onderzoek zich op hoe gemeenteraadsleden integritisme en de invloed hiervan op de kwaliteit van het politieke debat ervaren. De onderzoeksvraag die hierbij hoort luidt:

“Hoe werkt het door raadsleden ervaren integritisme door in hun perceptie van de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden.”

De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van theoretische en empirische deelvragen. De theoretische deelvragen worden ontleed in het theoretisch kader:

- Wat wordt in de wetenschappelijke literatuur verstaan onder een kwalitatief hoogwaardig politiek debat?
- Wat wordt in de wetenschappelijke literatuur verstaan onder integritisme?
- Wat kan op basis van de wetenschappelijke literatuur worden verwacht ten aanzien van de mogelijke doorwerking van integritisme in de kwaliteit van het politieke debat?

De empirische deelvragen worden beantwoord aan de hand van de verzamelde data:

1. Wat verstaan raadsleden onder een kwalitatief hoogwaardig politiek debat en hoe ervaren zij de kwaliteit van het politieke debat in hun gemeenteraad?
2. Wanneer ervaren raadsleden integritisme en hoe uit dit zich?
3. Hoe werkt het ervaren integritisme van raadsleden door in hun perceptie van de kwaliteit van het politieke debat?

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt verkennend onderzoek verricht bij gemeenteraden. De data worden verzameld aan de hand van semigestructureerde interviews. De data worden vervolgens getranscribeerd en gecodeerd voorafgaand het analyseren van de opbrengsten. Met de opbrengsten worden proposities gemaakt voor vervolgonderzoek.

1.3 Relevantie

Hoewel er in de loop der jaren aandacht is besteed aan het waarborgen van kwaliteit in overheidsbesturen, is er zeer beperkte kennis over het begrip integritisme en de invloed ervan op de kwaliteit van politieke debatten (Heres, 2023; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018). Dit onderzoek vult hiermee een leemte in de wetenschappelijke literatuur. Vanuit de verkenning worden inzichten op het functioneren van gemeentebesturen verkregen uit perceptie van raadsleden. Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van gemeenteraden verslechterd (de Koster, 2019). Deze verkenning kan inzichten geven in hoeverre raadsleden dit ervaren en uitwijzen of integritisme hierin een rol speelt. Met deze inzichten kunnen proposities gemaakt worden voor vervolgonderzoek, bijvoorbeeld gericht op bevordering van de kwaliteit van het debat of het omgaan met de effecten van integritisme in de politiek-bestuurlijke context. De verkenning van ervaringen met integritisme biedt daarnaast inzicht in hoe dit fenomeen zich in de praktijk manifesteert en welke gevolgen het heeft op de kwaliteit van het debat. Deze inzichten bieden de mogelijkheid om het begrip integritisme conceptueel aan te scherpen. Dit kan van pas komen bij toekomstig onderzoek om een breder kader te creëren voor het begrip, specifiek in politiek-bestuurlijke contexten.

Naast de wetenschappelijke relevantie, draagt dit onderzoek ook op maatschappelijke wijze bij. Met de inzichten op de perceptie van raadsleden op de kwaliteit van het debat, kunnen mogelijke knelpunten geïdentificeerd worden en maatregelen genomen worden om de besluitvormingsprocessen binnen gemeenteraden te verbeteren. Een kwalitatief hoogwaardig debat zal leiden tot legitieme besluitvorming, wat een positieve invloed heeft op het vertrouwen van burgers in de overheid (Manin, 1987). Daarnaast kunnen verschillende

groepen zoals bestuurders, beleidsmakers, ambtenaren, raadsleden en burgers geraakt worden door integritisme. Integritisme is een nog zeer onbekend begrip dat niet altijd wordt herkend als men ermee in aanraking komt. Met de verkregen inzichten op integritisme kan men bewuster omgaan met het fenomeen en de mogelijke gevolgen ervan. Beleidsmakers kunnen met de bevindingen maatregelen ontwikkelen die gericht zijn op het waarborgen van integriteit en het voorkomen van, en omgaan met integritisme binnen lokale overheden.

1.4 Onderzoeksopzet

In het volgende hoofdstuk wordt de wetenschappelijke empirie die gebruikt wordt in dit onderzoek uiteengezet. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie toegelicht. In hoofdstuk 4 worden de resultaten en bijbehorende analyse gedeeld en het onderzoek wordt in hoofdstuk 5 afgesloten met de conclusie, discussie en aanbevelingen

H2 Theoretisch kader

2.1 Politieke besluitvorming

De kernactiviteit van het gemeentelijk bestuur is politieke besluitvorming (Kapitein, 2013, p. 324). Politieke besluitvorming kan worden opgedeeld in vier fasen (Peters en Stipdonk, 2016). De eerste fase draait om de input van burgers, de tweede fase neemt plaats in het politieke debat waarin de belangen van burgers wordt omgezet in besluiten, in de derde fase wordt getoetst in hoeverre de beleidsuitkomsten overeenkomen met de wensen van burgers en de laatste fase betreft de verantwoording van, en controle op het gemeentebestuur. In dit onderzoek ligt de focus op de tweede fase, het politieke debat. In dit proces zijn volksvertegenwoordigers op zoek naar draagvlak door standpunten uit te wisselen en meningen bij te stellen, tot consensus wordt bereikt door de meerderheid. Volksvertegenwoordigers hebben in deze fase een belangrijke rol om vanuit tegengestelde waarden en belangen tot besluiten te komen (Manin, 1987).

2.2 Kwaliteit politiek debat

Een essentieel onderdeel van de politieke besluitvorming is het politieke debat, waarin gekozen volksvertegenwoordigers tegenover elkaar staan om de belangen van hun kiezers te behartigen (Manin, 1987). In het debat wordt van raadsleden verwacht dat zij standpunten met elkaar delen, naar elkaar luisteren en bereid zijn om hun standpunten te herzien. Het heeft als doel draagvlak te creëren en tot consensus te komen, om een legitiem besluit te nemen (Manin, 1987). De kwaliteit van besluitvormingsprocessen staat in relatie tot de legitimiteit van uitkomsten, wat impliceert dat de kwaliteit van het debat invloed heeft op de legitimiteit van beleidskeuzes (Martin en Mikołajczak, 2022; Wolthuis, 2007). Een kwalitatief hoogwaardig debat is dus een vereiste voor een effectieve en legitieme besluitvorming.

De afhankelijke variabele van dit onderzoek is de kwaliteit van het politieke debat. Om deze variabele te conceptualiseren wordt de ‘‘discourse quality index’’ (DQI) gehanteerd (Steenbergen, et al., 2003). Deze index sluit het beste aan op de centrale onderzoeksvraag. De DQI is ontwikkeld als instrument om de kwaliteit van parlementaire debatten in politieke beraadslaging te analyseren. Dit onderzoek focust zich op debatten in gemeenteraden, wat qua proces en structuur vergelijkbaar is met debatten op parlementair niveau. Steenbergen, et al. definiëren het politieke debat als *de arena waarin politieke actoren naar elkaar luisteren, hun standpunten redelijk rechtvaardigen, wederzijds respect tonen, en bereid zijn hun initiële voorkeuren te heroverwegen en eventueel te herzien door middel van een overleg over*

concurrerende beweringen. De kwaliteit van het debat wordt beoordeeld volgens de vijf indicatoren van de DQI.

Door de jaren heen zijn talloze evaluaties, aanpassingen en aanvullingen op de DQI gedaan. Waar het bijvoorbeeld gaat over de inclusie van burgers (Mockler, 2021), de focus op kleine en informele groepen (Jaramillo & Steiner, 2014) en de focus op politieke deliberatie op het internet (Aschoff, 2012; Fournier-Tombs & Serugendo, 2020). Deze aanvullingen op de DQI zijn voor het onderhavige onderzoek minder relevant vanwege de inclusie van burgers in het politieke discours. Dit past niet bij de afbakening van dit onderzoek, namelijk de focus op volksvertegenwoordigers.

Een toevoeging die wel relevant is komt voort uit het onderzoek van Bächtiger, Gerber en Fournier-Tombs (2022). Zij zien een aantal tekortkomingen in de DQI, en voegen vier indicatoren toe namelijk; gelijkheid van deelname, interactiviteit en reflectie, alternatieve communicatievormen en de kwaliteit van de inhoudelijke argumentatie en de oprechtheid van sprekers. De toevoeging van deze indicatoren geven een vollediger beeld van de verschillende aspecten van een politiek debat.

Om de kwaliteit van een politiek debat te beoordelen, wordt gecontroleerd in hoeverre voldaan wordt aan de kenmerken uit de DQI (Steenbergen, et al., 2003), aangevuld met de bevindingen uit het onderzoek van Bächtiger, et al. (2022). Deze kenmerken zijn:

1. Gelijke toegang: Hierbij wordt beoordeeld in hoeverre elk individu en elke groep de gelijke toegang heeft tot het debat.
2. Participatie: Hierbij wordt beoordeeld of iedereen dezelfde mogelijkheid krijgt en neemt om te participeren aan het debat. Hierbij wordt gelet op mogelijke belemmeringen.
3. Inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid: Hierbij wordt de kwaliteit van de inhoudelijke argumentatie en de oprechtheid van de spreker beoordeeld.
4. Niveau van rechtvaardiging: Hierbij wordt beoordeeld in hoeverre de conclusie van de spreker logisch voortkomt uit de argumentatie.
5. Inhoud van rechtvaardiging: Hierbij wordt beoordeeld of er een balans wordt behouden in het vertegenwoordigen van het algemeen belang en de belangen van specifieke groepen.
6. Respect:
  - Respect voor doelgroep: Hierbij wordt beoordeeld of sprekers respect tonen voor groepen die vertegenwoordigd worden in het debat.

- Respect voor de tegenstander: Hierbij wordt beoordeeld of sprekers respect hebben voor tegenstanders en de waarde erkennen van de argumenten van tegenstanders.
  - Respect voor tegenargumenten: Hierbij wordt beoordeeld of tegenargumenten op een respectvolle manier erkent worden.
7. Interactiviteit en reflectie: Hierbij wordt beoordeeld in hoeverre actoren actief naar elkaar luisteren en op elkaar reageren.
  8. Alternatieve communicatievormen: De focus op rationele argumentatie kan mogelijk bepaalde groepen en spreekstijlen uitsluiten. Om alle betrokkenen mee te nemen wordt gelet op alternatieve communicatievormen zoals getuigenissen, verhalen of retoriek
  9. Constructieve politiek: Hierbij wordt beoordeeld of deelnemers het gezamenlijke doel hebben om tot consensus te komen in het debat.

2.3 Integriteit

Integriteit is een veelzijdig, complex en evoluerend begrip (Huberts, 2014). De grenzen van het integriteitsbegrip liggen niet duidelijk vast en zijn afhankelijk van de context, waardoor integriteit voortdurend een onderwerp van discussie is. De bevindingen en perspectieven op dit begrip komen in groten getale voor. Juridische integriteit betreft het handelen volgens wet- en regelgeving (Hack, 2004). Morele integriteit houdt in dat het gedrag in overeenstemming is met morele normen en waarden (Olson, 2002). Psychologische integriteit betreft de innerlijke heelheid van een individu, zonder innerlijke conflicten of verdeeldheid (Pianalto, 2012). Praktische integriteit is trouw blijven aan toezeggingen ondanks innerlijke conflicten of verleidingen. In dit onderzoek staat bestuurlijke integriteit centraal, dat zich verhoudt tot de integriteit van volksvertegenwoordigers en (politiek) bestuurders (Karsten & Stumphius, 2023). Legitimiteit en geloofwaardigheid staan centraal om het vertrouwen van burgers te waarborgen (Huberts, 2018, p. 27). Een diepgaand begrip van integriteit is essentieel in de bestuurlijke context, daarom worden de verschillende perspectieven op integriteit van Huberts (2014) aangehouden voor de conceptualisering.

Integriteit wordt geconceptualiseerd als de kwaliteit van handelen in overeenstemming met de geldende morele waarden en normen in de context waarin men opereert (Huberts, 2005, p. 9; Heres, 2023, p. 17). Voor een goed begrip van deze conceptualisatie, is het van belang om op de termen morele normen en waarden in te gaan. Moraliteit verwijst naar wat ‘juist’ en ‘onjuist’ is (Huberts, 2024, p. 57). Morele normen zijn maatstaven die bepalen hoe mensen zich zouden moeten gedragen en morele waarden zijn overtuigingen of principes

die individuen of groepen bepalen, over wat juist en onjuist is (Huberts, 2024, p. 57). Hiernaast gaat integriteit ook over de overeenstemming van het handelen met de geldende formele wet- en regelgeving (Huberts, 2005, p. 7). Van volksvertegenwoordigers wordt verwacht legitiem en geloofwaardig te zijn (Huberts, 2018, p. 27). Dit behelst zowel het handelen zoals moreel als toelaatbaar wordt gezien, als in overeenstemming met de formele wet- en regelgeving in de geldende context. Als laatste is het perspectief, integriteit als ideaal, relevant voor het onderhavige onderzoek vanwege de focus op volksvertegenwoordigers die een voorbeeldfunctie innemen (Huberts, 2005, pp. 5-6). Dit perspectief beschouwt integriteit als een streven om te voldoen aan specifieke morele normen en waarden.

2.4 Integritisme

Integriteit is cruciaal voor volksvertegenwoordigers en politieke besluitvorming (Manin, 1987; Rose & Heywood, 2013; Huberts, 2018; Hall, 2022). De toegenomen aandacht op integriteit is om deze reden essentieel voor het effectief functioneren van de democratie. Wanneer de morele normen en waarden in een bepaalde context geschonden worden, spreken we van een integriteitsschending (Huberts, 2005, p. 14) In de publieke context zijn de geldende morele normen en waarden echter ambigu. Er zijn geen eenduidige publieke normen en waarden, elk individu ziet dit anders (Karsten & Stumphius, 2023, p. 274). Dit maakt integriteit een complex begrip, dat vaak niet goed begrepen wordt, wat leidt tot het vervagen van de grenzen van het begrip (Bovens, 2006, p. 65). Een mogelijk gevolg is het optreden van integritisme.

Huberts (2005, p. 17) introduceert het begrip integritisme als het vellen van een integriteitsoordeel terwijl daar onvoldoende grond voor is. Hij stelt dat integritisme kan duiden op het overdrijven van het belang van normen en waarden op gebied van integriteit, of op het mogelijk misbruiken van integriteitsnormen door onterechte beschuldigingen te maken van de schending van integriteit. Als er sprake is van integritisme wordt er dus te makkelijk en ten onrechte gekeken en geoordeeld in termen van integriteit. Dit komt voort uit het oprekken van de grenzen van integriteit, wat leidt tot onrechtvaardige interpretaties van gedrag door het te bestempelen als integriteitsschendingen (Huberts, 2018; Kerkhoff & Overeem, 2021). Bij het optreden van integritisme wordt integriteit verabsoluteerd (Huberts, 2005). Dit heeft tot gevolg dat te snel de integriteitskaart getrokken wordt. Niet elke fout houdt verband met de geldende morele normen en waarden, er kan sprake zijn van een ‘‘onschuldige fout’’ (Huberts, 2024).

Een mogelijke oorzaak van integritisme is de toegenomen media-aandacht voor integriteit. (Kerkhoff en Overeem, 2021). De media vervullen een democratische rol als publieke waakhond van de democratie, waarin zij verantwoordelijk zijn voor de informatievoorziening aan burgers (Schokker & Schillemans, 2016). De media hebben ook een grote rol in integriteitskwesaties (Hins, 2014). Bij enkel de schijn van een integriteitsschending wordt dit massaal gedeeld. Huberts (2005) wijst op de integriteitsparadox, waarbij de toegenomen aandacht voor integriteit de illusie wekt dat er meer integriteitskwesaties spelen. In werkelijkheid brengt deze toegenomen aandacht slechts meer kwesaties aan het licht, en worden deze overdreven in het kader van integriteit. Een andere mogelijke oorzaak van integritisme komt voort uit onzekerheid of onwetendheid over regels en codes op het gebied van integriteit (Huberts, 2014). Uit onwetendheid ontstaat de mogelijkheid om men onterecht te beschuldigen van een integriteitsschending. Als laatste kan integritisme voortkomen uit politiek opportunisme (Huberts, 2018; Kerkhoff & Overeem, 2021). Integriteitsbeschuldigingen kunnen als politieke wapen worden ingezet om tegenstanders te schaden voor politiek gewin (Kaptein, 2013).

Ondanks de geringe beschikbare literatuur over integritisme zijn een aantal mogelijke effecten van dit begrip geïdentificeerd. Integritisme kan leiden tot onnodige of overdreven harde straffen voor ongegronde beschuldigingen of kleine overtredingen (Kerkhoff & Overeem, 2021). Dit kan de grenzen van integriteit nog meer oprekken, waardoor onrealistische integriteitseisen worden gesteld. Ook kan integritisme beschadiging van de reputatie van beschuldigen tot gevolg hebben (Huberts, 2018). Naast dat dit voor de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de beschuldigen nadelig is, heeft dit ook een negatieve invloed op de aantrekkelijkheid voor de functie als volksvertegenwoordiger of bestuurder. De beschadiging van de reputatie van beschuldigen kan ook overgegeneraliseerd worden naar de privépersoon, de gehele bestuursorgaan of landelijke overheid (Huberts, 2014). Dit kan leiden tot het verlies van vertrouwen in de overheid, waardoor het cruciale element van integriteit in het bestuur verwatert. Als laatste kan het inzetten van integritisme als politiek wapen mogelijk tot gevolg hebben dat integriteitsmijding optreedt (Heres, 2023). Hierbij gaan volksvertegenwoordigers en bestuurders morele vraagstukken en integriteitskwesaties uit de weg door terughoudend op te treden.

2.5 Integriteit, integritisme en de kwaliteit van een politiek debat

Uit de bespreking van de wetenschappelijke literatuur komt voort dat een kwalitatief hoogwaardig politiek debat essentieel is voor een effectieve besluitvorming (Manin, 1987;

Wolthuis, 2007). Van de deelnemers aan het debat wordt verwacht dat zij integer handelen (Rose & Heywood, 2013). In de literatuur worden de termen kwaliteit en integriteit soms door elkaar gehaald. In een bestuurlijke context verhoudt kwaliteit zich tot de inhoudelijke kwaliteit van een fase van het bestuursproces (Huberts, 2020). In de context van het onderhavige onderzoek gaat dit over de inhoudelijke kwaliteit van het politieke debat. Integriteit gaat daarentegen over het handelen van de actoren binnen deze fase van het bestuursproces (Huberts, 2020). Dit richt zich op de mate waarin een actor handelt volgens de geldende morele normen en waarden. Om een hoogwaardig kwalitatief politiek debat te waarborgen, wordt een zekere mate van integriteit daarbinnen verondersteld.

Als integriteit voordelig is voor de kwaliteit van het debat, rijst de vraag hoe integritisme hier zich tot verhoudt. Hoewel er niet eerder empirisch onderzoek naar is gedaan, is het aannemelijk dat integritisme invloed heeft op de kwaliteit van het debat. Volgens Kerkhoff en Oeverheem (2021) kan integritisme ertoe leiden dat actoren onnodig of overdreven hard gestraft worden voor ongegronde beschuldigingen, wat hun geloofwaardigheid schaadt. Dit kan mogelijk angst veroorzaken voor persoonlijke aanvallen in het debat, wat kan leiden tot integriteitsmijding (Heres, 2023). Dit is terughoudendheid om integriteitskwesties uit de weg te gaan. Deze angst vermindert de psychologische veiligheid, het gevoel om zich vrij te kunnen uiten zonder bang te zijn voor negatieve gevolgen voor het zelfbeeld, status of carrière (Edmondson & Lei, 2014). Als volksvertegenwoordigers integriteit mijden, voelen ze zich niet veilig genoeg om openlijk op te komen voor hun achterban (Steenbergen et al., 2003). Dit kan de mate van participatie negatief beïnvloeden en in extreme gevallen zelfs kunnen leiden tot het neerleggen van het raadslidmaatschap. Dit leidt tot een verminderde representatie in de gemeenteraad en doet af aan de gelijke toegang tot het debat.

Als integriteit wordt ingezet als politiek wapen, kan dit mogelijk negatief doorwerken op de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid van raadsleden (Kaptein, 2013). De focus in het debat ligt dan op persoonlijke aanvallen om de tegenstander te schaden, ten voordele van zichzelf. Dit gaat dit ten koste van de inhoudelijke discussie. Daarnaast doet dit af aan de oprechtheid, omdat de volksvertegenwoordiger niet in het belang van de burgers handelt, maar voor zelfprofilering. Er wordt dus verwacht dat integritisme een negatieve doorwerking kan hebben op de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid van raadsleden. Een concept waar rekening mee gehouden wordt is werkdruk. Een hoge werkdruk kan leiden tot een lagere inhoudelijke kwaliteit in het debat, vanwege de beperkte voorbereidingstijd (Samad &

Dadich, 2022). De kwaliteit van het debat zou dus ook beïnvloed kunnen worden door werkdruk.

Het inzetten van integriteit als politiek wapen kan ook afdoen aan de mate van respect. Als een tegenstander naar beneden wordt gehaald voor eigen politieke gewin kan dit als respectloos worden gezien. Een concept dat hier een rol in kan spelen is intrinsieke motivatie. Volgens Ferraz en Finan (2009) zijn politici die gedreven zijn hun politieke carrière te bevorderen, eerder geneigd politiek opportunisme te vertonen. Politiek opportunisme gaat vaak gepaard met respectloze gedragingen en uitingen (Müller, 2019). Er kan dus verondersteld worden dat integritisme mogelijk een negatieve doorwerking kan hebben op het niveau van respect.

Bovendien kan het gebruik van integriteit als politiek wapen leiden tot een ongunstig werkklimaat, wat negatieve effecten op de onderlinge samenwerking kan hebben. Wanneer volksvertegenwoordigers persoonlijke aanvallen en integriteitskwesaties inzetten voor politiek gewin, kan er een sfeer van wantrouwen en vijandigheid ontstaan. Ook kan de psychologische veiligheid dalen, waardoor volksvertegenwoordigers zich bedreigd voelen en niet open staan voor samenwerking (Edmondson & Lei, 2014). Dit kan leiden tot polarisatie, een verminderde onderlinge samenwerking en een gebrek aan het streven naar een gezamenlijk doel in de gemeenteraad. Dit doet af aan de constructieve politiek.

Ook kan integritisme volksvertegenwoordigers terughoudend maken in het inzetten van alternatieve communicatievormen uit angst voor misinterpretatie. Alternatieve communicatievormen, zoals anekdotes en insprekers, bieden vaak abstractere manieren om standpunten uit te dragen. Deze communicatievormen kunnen op verschillende manieren geïnterpreteerd worden en met name in een omgeving waarin integritisme wordt ervaren, uit de context worden getrokken voor eigen politiek gewin. Uit angst wordt vastgehouden aan klassieke bijdragen, die als minder pakkend ervaren kunnen worden. Er wordt dus verondersteld dat integritisme mogelijk een negatief effect heeft op het gebruik van alternatieve communicatievormen.

In de wetenschappelijke literatuur komt integritisme naar voren als iets dat bij uitstek negatief is. In dit onderzoek is ook gekeken of integritisme een mogelijk positieve invloed heeft op de kwaliteit van het debat. Integriteitsmijding kan mogelijk ook stimulerend werken. Er kan een verhoogde druk ontstaan om zich extreem integer op te stellen en zich volledig in te zetten voor de achterban. Dit kan leiden tot een gebalanceerde vertegenwoordiging in de raad, en hiermee positief kunnen doorwerken op de inhoud van rechtvaardiging. Een mogelijk negatief effect hiervan is dat partijen zich enkel richten op de belangen van de achterban uit

angst beschuldigd te worden van integriteitsschendingen, en hiermee het algemeen belang tenietdoen, wat afdoet aan de inhoud van rechtvaardiging.

H3 Methodologie

3.1 Onderzoekontwerp

Dit onderzoek is uitgevoerd vanuit een sociaal constructivistisch wereldbeeld, dat uitgaat van een subjectieve, door mensen geconstrueerde realiteit (Creswell & Creswell, 2022, p. 56). Dit wereldbeeld stelt dat de realiteit op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Vanuit dit wereldbeeld is in dit onderzoek de realiteit van de respondenten verkend via hun percepties en ervaringen.

Vanwege de beperkte literatuur over integritisme in de politiek-bestuurlijke context, is dit onderzoek verkennend van aard. Het doel is om vanuit deze verkenning te komen tot proposities voor vervolgonderzoek (van Thiel, 2014, p. 41). De onderzoeksvraag die centraal staat, richt zich op de ervaringen en percepties van raadsleden op de kwaliteit van het debat. Dit vereist dus een diepgaande onderzoekstrategie waarin de belevingen en betekenissen die respondenten daaraan geven achterhaald worden. Om deze vaak complexe en context gebonden belevingen en betekenissen te onderzoeken, is gekozen voor een kwalitatieve onderzoekstrategie. Dit is geschikt voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag vanwege het flexibele en exploratieve karakter (van Thiel, 2014, p.140). Het is een zeer geschikte onderzoekstrategie om onderwerpen mee te verkennen waar nog weinig kennis van is.

Bij de keuze voor de onderzoeksmethode is rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de concepten en de flexibiliteit van de methode. De centrale concepten van dit onderzoek; "*de kwaliteit van het politieke debat*" en "*integritisme*" zijn kwetsbare onderwerpen, met name voor raadsleden die in hun publieke rol mogelijk terughoudend zijn in het openlijk spreken hierover. Het verkrijgen van betrouwbare data vereist daarom een zorgvuldige methode. Daarom is gekozen voor interviews, die de mogelijkheid bieden tot een persoonlijke en vertrouwelijke setting waarin respondenten zich op hun gemak voelen en open kunnen spreken over hun ervaringen en percepties (van Thiel, 2014, pp. 93-94). In een vertrouwelijke omgeving is de kans kleiner op het achterhouden van informatie en sociaal wenselijke antwoorden. Bovendien kan ingespeeld worden op non-verbale communicatie, wat kan leiden tot een dieper inzicht (van Thiel, 2014, p. 99). Het gebruik van interviews resulteert dus in een diepgaand begrip van de ervaringen en percepties van raadsleden, wat essentieel is voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

Voor het afnemen van de interviews is gebruik gemaakt van een interviewprotocol met een semigestructureerde vragenlijst (Bijlage I). De keuze voor een semigestructureerd interview is genomen vanwege de flexibiliteit om aanvullende en verhelderende vragen te

stellen, waarmee een diepgaander begrip verkregen kan worden over de data. Dit is waardevol vanwege de beperkte kennis van integritisme. De mogelijkheid om tijdens het interview in te spelen op onverwachte of nieuwe inzichten kan leiden tot de ontdekking van nieuwe concepten of perspectieven. Het flexibele karakter is ook belangrijk gezien de kwetsbaarheid van het onderwerp. Dit maakt het mogelijk om het interview aan te passen naar de behoeften van de respondent, indien nodig.

Verder werd in het onderzoek rekening gehouden met ‘sensitizing concepts’, die een rol kunnen spelen in de perceptie van de kwaliteit van het debat. Werkdruk kan invloed hebben op de kwaliteit van besluitvorming. Met name gemeenteraadsleden, die naast het raadswerk vaak een reguliere baan hebben, kunnen een hoge mate van werkdruk ervaren (Samad en Dadich, 2022). Ook psychologische veiligheid kan invloed hebben op de kwaliteit van het debat, vanwege het belang van een veilig gevoel om je als politici vrij uit te spreken (Edmondson & Lei, 2014). Als laatste speelt intrinsieke motivatie een rol, politici die hun politieke carrière willen bevorderen zijn geneigd om opportunistisch te handelen wat invloed heeft op het debat (Ferraz & Finan, 2009).

3.2 Samplingstrategie

In dit onderzoek zijn interviews gehouden met raadsleden uit verschillende gemeenteraden. Bij de selectie van zowel raadsleden als gemeenteraden is gebruik gemaakt van *purposive sampling* (van Thiel, 2014, p. 46). Er is gekozen voor een heterogene steekproef om een breed scala aan ervaringen en perspectieven mee te nemen in het onderzoek (Van Thiel, 2014, p. 90). Door middel van een heterogene steekproef kunnen analytische generalisaties gemaakt worden. Analytische generalisatie betreft het generaliseren van bevindingen van specifieke situaties naar vergelijkbare situaties, door het identificeren van onderliggende patronen, mechanismen en processen (Yin, 2015, pp. 104-106). Deze wijze van generaliseren past goed bij een heterogene steekproef omdat de onderliggende patronen die zich voordoen in diverse situaties geïdentificeerd kunnen worden, en de inzichten die hieruit voortkomen kunnen worden gebruikt om bredere conclusies te trekken die toepasbaar zijn op vergelijkbare situaties.

De eerste keuze voor het realiseren van een heterogene steekproef betreft de selectie van gemeenteraden. Om een algeheel beeld te krijgen van de gemeenteraden in Nederland zijn kleine (tot 25000 inwoners), middelgrote (tot 80000 inwoners) en grote gemeenten (vanaf 100000 inwoners) meegenomen in dit onderzoek. In totaal zijn raadsleden uit zes gemeenten geïnterviewd. De voorkeur ging uit naar het fysiek afnemen van de interviews in een veilige

en persoonlijke omgeving waarin respondenten zich comfortabel voelen om hun ervaringen en percepties te delen, vanwege de kwetsbaarheid van het onderwerp. Om deze reden is bij de selectie van gemeenten rekening gehouden met de bereikbaarheid omwille van de haalbaarheid van het onderzoek en de beschikbare tijd. De participerende gemeenteraden zijn verdeeld over de provincies Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland en Noord-Brabant.

Naast de selectie van gemeenteraden, is ook gestreefd naar een zo divers mogelijke selectie van raadsleden, om alle mogelijke perspectieven te belichten en de representativiteit te verhogen (van Thiel, 2014, p. 47). In dit onderzoek zijn zestien door burgers gekozen raadsleden geïnterviewd. Er is gestreefd naar het behalen van datasaturatie, waarbij de dataverzameling stopt zodra geen nieuwe informatie meer naar voren komt (Creswell & Poth, 2018, p. 186). Diversiteit in de steekproef is gewaarborgd door selectie op basis van verschillende kenmerken. Afsahi (2021) toont aan dat geslacht invloed kan hebben op de bereidheid en capaciteit tot deliberatie. Aanvullend stelt Waller (2016) dat vrouwen en mannen een verschillende perceptie hebben van de werkomgeving. Zowel het zowel het mannelijk als vrouwelijk perspectief wordt meegenomen dit onderzoek. Daarnaast pleit Huang, et al. (2015) dat leeftijd en ervaring invloed kunnen hebben op de perceptie van deliberatie en de deliberatie capaciteiten. In het onderhavige onderzoek wordt zowel de ervaring in de politiek als ervaring specifiek als raadslid meegenomen. Een ander kenmerk waarop diversiteit is nagestreefd, is etniciteit. Uit het onderzoek van Just (2017) blijkt dat etnische minderheden en meerderheden verschillend politiek gedrag kunnen vertonen. Als laatste is geselecteerd op een diversiteit aan politieke kleuren. De verschillende standpunten van politieke partijen hebben invloed op hun perceptie van de werkelijkheid (Vegetti & Širinić, 2019). De classificatie van politieke kleuren is afgeleid uit het onderzoek van Voorn (2021) naar de politieke oriëntatie van Nederlandse gemeenten. De dimensies bestaan uit; links/socialistisch, rechts/liberaal, progressief en conservatief. Kortom worden raadsleden geselecteerd op de volgende kenmerken:

- Geslacht
- Leeftijd
- Jaren actief in politiek
- Jaren actief als raadslid
- Etniciteit
- Politieke kleur

Bij de selectie van raadsleden is gestreefd naar maximale diversiteit op basis van deze kenmerken.

3.3 Operationalisering

De afhankelijke variabele, de kwaliteit van het politieke debat, wordt operationeel gedefinieerd aan de hand de bevindingen van Steenbergen, et al. (2003) en aangevuld door Bächtiger, et al. (2022). Om de kwaliteit van het debat te meten hebben Steenbergen, et al. (2003) het kwantitatieve meetinstrument, de DQI ontworpen. In het onderhavige onderzoek is een kwalitatieve onderzoekstrategie toegepast door middel van interviews. De interviewvragen zijn afgeleid van de DQI en aangevuld door de bevindingen van Bächtiger, et al. (2022). De kwaliteit van het politieke debat wordt in dit onderzoek gemeten aan de hand van negen indicatoren:

1. Gelijke toegang: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin elk gemeenteraadslid een gelijkwaardige toegang heeft tot raad-en commissievergaderingen.
2. Participatie: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin raadsleden de mogelijkheid krijgen om te participeren aan het politieke debat en de belemmeringen die zij hierin ondervinden.
3. Inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid van de argumentatie van raadsleden.
4. Niveau van rechtvaardiging: Deze indicator richt zich op percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin de conclusie logisch voortvloeit uit de argumentatie van raadsleden.
5. Inhoud van rechtvaardiging: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op het behouden van een balans tussen het vertegenwoordigen van het algemeen belang van de gemeente en de vertegenwoordiging van de achterban van elke individuele politieke partij.
6. Respect: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op het niveau van respect jegens groepen burgers, tegenstanders en tegenargumenten.
7. Interactiviteit en reflectie: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin er actief naar elkaar geluisterd en op elkaar gereageerd wordt.

8. Alternatieve communicatievormen: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op het gebruik van alternatieve communicatievormen.
9. Constructieve politiek: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op de onderlinge samenwerking en het streven naar het gezamenlijke doel van consensus.

De onafhankelijke variabele van dit onderzoek is integritisme. Integriteit is een kwetsbaar onderwerpen en kan tot gevolg hebben dat respondenten niet open durven te spreken over de persoonlijke ervaringen met de keerzijde van integriteit, integritisme. Met oog op deze kwetsbaarheid is in dit onderzoek niet slechts gefocust op het persoonlijk ervaren integritisme, maar ook op het in de gemeenteraad ervaren integritisme, waarbij het raadslid mogelijk niet persoonlijk betrokken was. Daarnaast is in de interviews het concept integritisme niet benoemd bij naam. Deze keus is genomen vanwege de onbekendheid van, en de mogelijke negatieve associatie met het begrip. In tegenstelling tot de afhankelijke variabele van dit onderzoek, is er geen empirisch meetinstrument voor het concept integritisme. Daarom is het concept op basis van de inzichten uit het theoretisch kader opgedeeld in drie indicatoren die situaties beschrijven waarin integritisme mogelijk wordt ervaren:

1. Veralgemeinering begrip integriteit: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin zij van mening zijn dat integriteit werd overdreven in de gemeenteraad.
2. Ongegronde beschuldigingen: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin een gemeenteraadslid ten onrechte werd beschuldigd van een integriteitsschending.
3. Politiek middel: Deze indicator richt zich op de percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin vermoed werd dat integriteit werd ingezet met politieke doeleinden in de gemeenteraad.

De operationaliseringstabel bevindt zich in bijlage III

3.4 Dataverzameling

Respondenten werden benaderd via de opgestelde e-mail (bijlage II). De e-mailadressen zijn vergaard via de websites van de gemeenteraden. De interviews hebben fysiek plaatsgevonden binnen de gemeentehuizen van de respondenten of online via Teams. De voorkeur ging uit naar het fysiek afnemen van de interviews vanwege de kwetsbaarheid van het onderwerp,

maar dit was afhankelijk van de beschikbaarheid en voorkeur van de respondent. De interviews zijn opgenomen met een audiorecorder en vervolgens getranscribeerd.

3.5 Data-analyse

De transcripties van de interviews zijn gecodeerd met behulp van Atlas.ti. Er is gewerkt met open, axiaal en selectief coderen (van Thiel, 2014, pp. 144-147). In het codeerproces is zowel een deductieve als inductieve codeerwijze ingezet. Bij de start van het coderen is gebruik gemaakt van een codeboom die gebaseerd is op de inzichten uit het theoretisch kader. De indicatoren voor de kwaliteit van het politiek debat en integritisme diende als vooropgestelde categorieën. Naast de vooropgestelde categorieën was er vanwege de beperkte kennis over het onderwerp een grote kans dat er onverwachte concepten ontdekt zouden worden. Om deze reden werd ook op inductieve wijze gecodeerd. Wanneer er patronen of thema's in de transcripten geïdentificeerd werden die niet binnen de vooropgestelde categorieën vielen, werden deze toegevoegd aan de codeboom (bijlage V).

Vanwege het hoge aantal indicatoren was het van belang overzicht te houden in de data, om deze zorgvuldig te kunnen analyseren. Om deze reden is gebruik gemaakt van een kwalitatieve datamatrix (Bijlsma-Frankema & Droogleever Fortuijn, 1997). Deze datamatrix diende als een analytisch hulpmiddel waarin de data per respondent systematisch werd geordend en geanalyseerd. Hiermee kon op overzichtelijke wijze de patronen en verschillen tussen respondenten geïdentificeerd en geïnterpreteerd worden. Dit overzicht was cruciaal voor een betrouwbare analyse van de diverse percepties en ervaringen.

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Het is van belang om de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen. De interne validiteit gaat over de mate waarin het onderzoek accuraat meet wat dit beoogt te meten (van Thiel, 2014, pp. 49-50). In dit onderzoek is op verschillende manieren gewerkt om de interne validiteit te versterken. Als eerste wordt de interne validiteit gewaarborgd door de opgestelde semigestructureerde vragenlijst en operationalisering die gebaseerd is op de wetenschappelijke literatuur. Dit waarborgt dat de concepten nauwkeurig worden gemeten. Daarnaast wordt de interne validiteit gewaarborgd vanwege de flexibiliteit die de semigestructureerde vragenlijst biedt om door te vragen en controlevragen te stellen, om eventuele misverstanden te voorkomen. Dit verhoogt de nauwkeurigheid van de verzamelde data. Om misverstanden te voorkomen wordt ook het begrip van een hoogwaardig kwalitatief politiek debat en integriteit getoetst. Door dit te toetsen aan de perceptie van de respondenten

wordt enerzijds een dieper inzicht verkregen in hun percepties en wordt anderzijds gewaarborgd dat de interpretatie van deze concepten consistent is met de wijze waarop ze in dit onderzoek worden aangehouden. Dit verkleint de kans op interpretatieverschillen en verhoogt de precisie van de meting. Als laatste maakt de heterogene steekproef, bestaande uit raadsleden en gemeenten met diverse kenmerken, mogelijk dat er een algeheel beeld van de verschillende perspectieven op het onderwerp verkregen wordt. Dit brede scala aan perspectieven vergroot de kans dat alle relevante inzichten worden meegenomen in de analyse. Dit laatste wordt versterkt door het streven naar datasaturatie, waarbij de dataverzameling door gaat tot het moment dat er geen nieuwe inzichten meer naar voren komen.

Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen is een duidelijk onderzoeksprotocol van belang (van Thiel, 2014, pp. 48-49). Dit protocol beschrijft systematisch elke stap van het onderzoeksproces. Door deze stappen nauwkeurig vast te leggen, wordt het onderzoek transparant en kan het op dezelfde manier herhaald worden, wat bijdraagt aan de betrouwbaarheid van de bevindingen. Erkend moet worden dat een semigestructureerd interview vanwege zijn flexibele aard nooit identiek herhaald kan worden. Om deze reden is het essentieel om te streven naar datasaturatie, om te waarborgen dat alle informatie vergaard is.

3.7 Privacy en ethische overwegingen

Voorafgaand aan het interview zijn de respondenten gevraagd om een informatie- en toestemmingsformulier te ondertekenen (bijlage III). Hierdoor waren zij op de hoogte van het doel van het onderzoek, hoe de verzamelde gegevens verwerkt worden en geven zij toestemming voor opname en het gebruik van geanonimiseerde citaten. De interviews zijn opgenomen met een audiorecorder, en de geluidsopnames zijn verwijderd na het transcriberen. De transcripten zijn opgeslagen op een beveiligde computer en worden verwijderd na maximaal één jaar. Persoonlijke gegevens worden niet opgenomen in de studie en er wordt gebruik gemaakt van pseudoniemen. Enkele respondenten hadden het verzoek om een kopie van het transcript te ontvangen. Om dit op een veilige en versleutelde wijze te delen is gebruik gemaakt van SURFfilesender.

H4 Resultaten

In dit resultatenhoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek gepresenteerd. De gevonden patronen op kenmerken zijn geïdentificeerd en geanalyseerd. Allereerst wordt de perceptie van de respondenten op de kwaliteit van het politieke debat per indicator besproken. Vervolgens wordt besproken hoe en wanneer raadsleden integritisme ervaren. Afsluitend volgt de analyse van de doorwerking van het ervaren integritisme op de perceptie van de kwaliteit van het debat.

4.1 Kwaliteit politieke debat

Allereerst wordt uiteengezet wat de respondenten zelf definiëren als een hoogwaardig kwalitatief politiek debat. Elf respondenten vinden interactiviteit essentieel en benadrukken het belang van actieve ideeënuitswisseling, kritisch luisteren en openstaan voor het herzien van oordelen. Zeven respondenten benadrukken het belang van de focus op inhoud in plaats van op de personen. Vier respondenten vinden goede samenwerking cruciaal, waarbij gezocht wordt naar compromissen. Drie respondenten pleiten voor een duidelijk doel en gelijke informatie om misverstanden te voorkomen en een gelijk speelveld te waarborgen. Als laatste benadrukken twee respondenten dat elke deelnemer voldoende tijd en ruimte moet krijgen om bij te dragen aan het debat, zodat agendapunten volledig belicht worden.

Van de zestien respondenten ervaart één raadslid een hoge kwaliteit van het debat. Vier beoordelen de kwaliteit als matig en stellen dat dit afhankelijk is van het onderwerp en de deelnemers. Zij zien mogelijkheden voor verbetering. De overige tien respondenten vinden de kwaliteit van het debat laag en zijn ontevreden over de huidige debatten. Om een dieper inzicht te verkrijgen in de ervaringen en percepties van de raadsleden, wordt de kwaliteit van het debat per indicator uiteengezet.

4.1.1 Gelijke toegang

Volgens de meeste respondenten zijn de mogelijkheden om toe te treden tot het debat aanwezig, en vastgelegd in het Reglement van Orde. Drie raadsleden ervaren dat dit reglement niet direct leidt tot een gelijkwaardige toegang voor elk gemeenteraadslid. Respondent 1 (vrouw, grote gemeente) ervaart het ontzeggen van toegang van burgerraadsliden aan de raadsvergadering als een beperking. Volgens haar hebben burgerraadsliden vaak de meeste kennis over de inhoud en is uitsluiting nadelig voor de kwaliteit van het debat als zij niet kunnen bijdragen aan de besluitvorming. Twee

respondenten ervaren het aanwijzen van maximaal twee woordvoerders als belemmering. Respondent 5 (vrouw, grote gemeente) ervaart dit niet als beperkend voor haar partij maar wel als individu: *‘Voor mij zijn sommige dingen tenenkrommend, dan ben ik geen woordvoerder en dan moet ik mijn mond houden en probeer ik degene naast mij snel in stelling te brengen (...) en dat is het punt alweer voorbij’*.

Hoewel het grootste deel van de respondenten een gelijkwaardige toegang ervaren, wijzen drie respondenten op een ongelijkwaardige toegang. Dit verschil houdt mogelijk verband met het gedeelde kenmerk van de respondenten, alle drie werkzaam in grote gemeenten. Hieruit kan opgemaakt worden dat grotere gemeenten, met meer (burger)raadsleden mogelijk sneller kunnen leiden tot een ongelijkwaardige toegang tot het debat, wat afdoet aan de perceptie van de kwaliteit van het debat.

4.1.2 Participatie

De respondenten zijn het er unaniem over eens dat elke deelnemer de tijd en ruimte krijgt om te participeren in het debat. Toch worden twee instrumenten benoemd die participatie belemmeren. Zeven respondenten ervaren spreektijd als belemmering. Dit belemmert met name kleine partijen om in beperkte tijd hun standpunten uit te dragen. Zes respondenten stellen dat spreektijd een effectief doel heeft om de kiezers evenredig te vertegenwoordigen. Volgens hen is dit niet nadelig voor de kwaliteit van het debat. Dit verschil in perspectief lijkt samen te hangen met de coalitie-oppositieverhouding. De respondenten die tot de oppositie behoren, ervaren spreektijd vaker als belemmering dan de respondenten uit de coalitie.

Tien respondenten ervaren interrupties als belemmering, vooral als deze worden gebruikt als politiek middel. Respondent 2 (man, grote gemeente) stelt: *‘Je kan zo iemand echt letterlijk bombarderen met interrupties, met het gevolg dat die persoon zijn einde verhaal eigenlijk niet kan houden.’* Volgens deze respondenten worden interrupties gebruikt om anderen te onthouden van participatie, door hen af te leiden van hun standpunt. Vier raadsleden ervaren interrupties niet als belemmering. Het verschil in perspectieven op interruptie is mogelijk te verklaren door de gemeentegrootte. In kleine gemeenten, waar weinig geïnterrumpeerd wordt, ervaren respondenten dit niet als belemmering. Terwijl in middelgrote en grote gemeenten waar regelmatig geïnterrumpeerd wordt, wordt dit sneller ervaren als belemmering voor participatie.

4.1.3 Inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid

Alle respondenten beoordelen de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid als te laag. Volgens hen ligt de focus op andere aspecten wat afdoet aan de inhoud. Tien respondenten wijten dit aan een slechte voorbereiding. Dit leidt tot debatten waarin enkel technische vragen gesteld worden om de inhoud te begrijpen, waardoor geen discussie over de inhoud ontstaat. Vier respondenten vinden raadsleden die zich niet goed voorbereiden onoprecht. Volgens hen draagt de hoeveelheid tijd en inzet in het raadswerk bij aan de oprechtheid.

Daarnaast ervaren tien raadsleden een mate van populisme. Respondent 1 (vrouw, grote gemeente) stelt: *‘Wat ik echt merk (...) is dat we steeds meer op Den Haag gaan lijken (...) die hele populistische toon en die populistische manier van debatteren. (...) Ikzelf vind het echt vreselijk omdat ik weet hoe het uiteindelijk totaal niet bijdraagt aan de discussie.’* De respondenten die menen populisme te ervaren, stellen dat raadsleden hopen op te vallen voor de lokale media door hun tegenstanders zwart te maken en feitelijke informatie te framen. Deze focus op hun eigen politieke carrière zien de respondenten als onoprecht. Daarnaast stellen zij dat populisme debatten veroorzaakt waarin op de man wordt gespeeld in plaats van op de inhoud. Dat alle respondenten een negatieve perceptie hebben op de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid van raadsleden duidt mogelijk op systematische problemen binnen de gemeenteraden.

4.1.4 Niveau van rechtvaardiging

Zeven respondenten geven aan dat de conclusie niet altijd logisch voortvloeit uit de argumentatie van raadsleden. Vier hiervan vinden dit nadelig voor de kwaliteit van het debat, en als een vorm van onoprechtheid, waarbij je niet je achterban representeert. Respondent 11 (man, grote gemeente) ziet dit fenomeen in de coalitie: *‘Partij X heeft in de campagne echt aangegeven van er komt geen betaald parkeren (...) Vervolgens hebben ze het coalitieakkoord ondertekend waarin wordt gezegd van, we gaan betaald parkeren invoeren.’* Hiertegenover stellen negen respondenten dat de conclusie wel logisch voortvloeit uit de argumentatie van raadsleden. Drie respondenten zien dit echter niet als voordeel voor de kwaliteit van het debat. Volgens hen komt dit voort uit partijen die zich vastbijten in hun standpunt en niet openstaan om hun mening te herzien. Deze bevindingen duiden op een grote verscheidenheid aan perspectieven die mogelijk samenhangen met de coalitie-oppositie verhouding. De respondenten uit coalitiepartijen hebben een positievere kijk op het niveau van rechtvaardiging dan oppositieleiden. Dit kan mogelijk verklaard worden vanuit de grotere

invloed die coalitiepartijen hebben op de besluitvorming, wat leidt tot een positiever perspectief op de uitkomsten.

4.1.5 Inhoud van rechtvaardiging

Elf raadsleden ervaren een goede balans tussen het vertegenwoordigen van het algemene belang en de belangen van de achterban. Respondent 2 (man, grote gemeente) geeft aan dat coalitiepartijen soms keuzes maken in het belang van de stad, die niet geliefd zijn bij de achterban. Drie respondenten geven aan deze balans te behouden door het ophalen van geluiden uit de stad, door bezoeken aan organisaties en wijken.

Vijf respondenten, die deze balans niet terugzien, stellen dat het lastig is om het algemene belang te vertegenwoordigen vanwege ‘stille burgers’. Mondigere groepen overschaduwden de belangen van deze ‘stille burgers’. Opvallend is dat de respondenten die de balans niet terugzien enkel mannen zijn, in hun eerste termijn als raadslid. Dit duidt mogelijk op verschillende perspectieven tussen mannen en vrouwen of op een kritischere blik van nieuwe raadsleden.

4.1.6 Respect

Tien respondenten ervaren weinig respect voor tegenstanders en tegenargumenten in het debat. Volgens hen ligt dit vooral aan persoonlijke aanvallen en verwijten. Respondent 12 (man, middelgrote gemeente) vertelt bijvoorbeeld dat raadsleden regelmatig worden beschuldigd van liegen. De raadsleden stellen dat dit soort persoonlijke aanvallen afleiden van de inhoud en nadelig zijn voor de kwaliteit van het debat. Hiertegenover ervaren zes respondenten wel respect. Volgens de respondenten wordt er kritisch gedebatteerd over de inhoud en niet over de persoon. De respondenten die weinig respect ervaren delen hetzelfde kenmerk en komen uit grote en middelgrote gemeenten. Het ervaren respect is dus mogelijk afhankelijk van gemeentegrootte. De respondenten uit kleine gemeenten ervaren een hoger niveau van respect in het debat.

Respect richting burgers is volgens twaalf raadsleden aanwezig. Volgens hen wordt niet neergekeken op groepen burgers en zijn insprekers altijd welkom. Vier raadsleden vinden het respect richting burgers tijdens debatten laag, waarbij wel eens racistische uitspraken in het debat gedaan. Respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) voegt toe het respectloos te vinden als raadsleden niet aandachtig luisteren naar insprekers. Deze vier respondenten

komen enkel uit middelgrote gemeenten. Dit kan duiden op minder ervaren respect richting burgers in middelgrote gemeenten dan in kleine of grote gemeenten.

4.1.7 Interactiviteit en reflectie

Zes respondenten ervaren een hoge mate van interactiviteit en reflectie in het debat. Respondent 11 (man, grote gemeente) merkt dit op vanwege de snelle interrupties, die je volgens hem enkel kan maken als je actief naar elkaar luistert. Respondent 3 (man, kleine gemeente) geeft ook aan een hoge interactiviteit te ervaren maar dit leidt er niet toe dat standpunten herzien worden. Hij ziet dit als verbeterpunt. Tien raadsleden ervaren een lage mate van interactiviteit en reflectie in het debat. Volgens hen nemen de raadsleden een standpunt in, verkondigen die en gaan verder niet in op de standpunten van anderen. Respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) benoemt deze manier van politiek bedrijven het opvoeren van 'spreekbeurtjes', en stelt dat het gebrek aan discussie afdoet aan de kwaliteit van het debat. De respondenten die een hoge mate van interactiviteit en reflectie ervaren bestaan enkel uit mannen. Dit kan mogelijk duiden op verschillende perspectieven tussen mannen en vrouwen op de ervaren interactiviteit en reflectie, waarbij mannen een positievere perceptie lijken te hebben.

4.1.8 Alternatieve communicatievormen

Alle respondenten geven aan dat alternatieve communicatievormen ingezet worden. Twaalf respondenten benoemen insprekers en tien benoemen verhalen en anekdotes. Respondent 6 (vrouw, grote gemeente) beschrijft dat zij een ernstige situatie uit een wijk door middel van verhaalvertelling heeft geagendeerd in de raad: *"Dat is niet te vergelijken met wat we standaard op de agenda 's hebben. (...) dus ik zou zeggen dat dit soort dingen voordelig zijn voor de kwaliteit van het debat."* Elf respondenten ervaren alternatieve communicatievormen als voordelig voor de kwaliteit van het debat. Volgens vijf respondenten leiden deze communicatievormen af van de inhoud van het debat. De respondenten met een kritischere blik op de alternatieve communicatievormen bestaan enkel uit mannen, wat opnieuw kan duiden op verschillende perspectieven tussen mannen en vrouwen.

4.1.9 Constructieve politiek

Elf respondenten geven aan een goede samenwerking en een gedeeld streven naar consensus te ervaren. Zes merken wel een duidelijke scheiding tussen de coalitie en oppositie op.

Volgens deze respondenten neemt de coalitie achter gesloten deuren besluiten, en kunnen dit met een meerderheid doorvoeren. Vijf raadsleden ervaren geen constructieve politiek. Respondent 10 (man, grote gemeente) voelt zich als oppositielid buitengesloten van de besluitvorming, wat hij ervaart als nadelig voor de vertegenwoordiging van zijn achterban. Respondent 1 (vrouw, grote gemeente) stelt dat het ervaren van populisme, afdoet aan het gezamenlijke doel van het debat. *‘Ik denk dat het doel niet meer is om er met elkaar uit te komen. Het doel is hoe verkrijg ik zoveel mogelijk aandacht en zetels bij de volgende verkiezingen (...) met een one-liner kom je er niet uit met elkaar, je gaat niet in discussie met elkaar.’* De respondenten met een negatiever perspectief op de constructieve politiek, dat vaak gepaard gaat met een negatief perspectief op de coalitie-oppositieverhouding, komen uit oppositiepartijen. Dit kan duiden op verschillende perspectieven tussen coalitie- en oppositieleden.

4.2 Het ervaren integritisme

Uit de interviews blijkt dat alle respondenten situaties ervaren die lijken te duiden op integritisme. Dit manifesteert zich in verschillende vormen. Als eerste geven dertien respondenten aan situaties te hebben ervaren waarin zij van mening zijn dat integriteit werd overdreven. Zeven respondenten wijten dit aan een slecht begrip van integriteit. Twee respondenten dit aan het verantwoordelijkheidsgevoel van raadsleden naar burgers om zo integer mogelijk op te treden. Respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) stelt dat raadsleden onder een spreekwoordelijk vergrootglas liggen, waardoor zij overdreven reageren op vermeende integriteitstekstels. Respondent 8 (vrouw, middelgrote gemeente) vertelt over een raadslid dat regelmatig integriteit overdrijft: *‘Ze trekt alles in twijfel. Alles heeft volgens haar te maken met handjes klap, vriendjespolitiek, corruptie. Iedereen die het niet met haar eens is, daarvan wordt de integriteit in twijfel getrokken.’*

Twee respondenten zien het overdrijven van integriteit terug in raadsleden die zich naar hun mening te snel onthouden van beraadslaging en stemming. Volgens hen wordt overdreven gelet op het integer overkomen. Respondent 10 (man, grote gemeente) benoemt zo een situatie:

‘Iemand die heeft een heel klein restaurantje en dan onthoudt hij zich van stemming omdat het gaat over het hele terrassenbeleid in de hele stad (...) dat vind ik dan zo, kijk mij maar eens schone handen hebben. Dat vind ik nou echt een voorbeeld van overdrijven.’

Als tweede hebben veertien respondenten situaties ervaren waarin ongegronde beschuldigingen van integriteit werden gemaakt. Acht respondenten geven aan dat beschuldigingen van belangenverstrengeling, liegen, corruptie en onoprechtheid regelmatig voorkomen. Respondent 7 (vrouw, kleine gemeente) stelt dat hierdoor een afgunst naar elkaar is ontstaan waardoor deze ‘zwartmakerij’ standhoudt. Twee respondenten wijten het ontstaan van ongegronde beschuldigingen aan een slecht begrip van integriteit. Twaalf respondenten zien dit als politiek wapen om de tegenstander te schaden. Volgens zes respondenten worden beschuldigingen gedaan om elkaar de mond te snoeren. Respondent 9 (man, middelgrote gemeente) vertelt: *‘Die wilde haar interrupteren en toen zei zij van, nee dat vind ik niet helemaal integer. Want hij is ook tegelijkertijd voorzitter van dit en dit dus ik vind eigenlijk dat hij niet mag deelnemen aan dit debat.’*

Twee respondenten hebben zelfs situaties ervaren waarin raadsleden na een ongegronde beschuldiging het raadslidmaatschap hebben neergelegd. Volgens hen zijn ongegronde beschuldigingen ontzettend schadelijk voor de persoon, partij en gemeenteraad. Respondent 10 (man, grote gemeente) vertelt hoe een raadslid, na 7 jaar beticht te zijn van het lekken van vertrouwelijke informatie, na onderzoek onschuldig verklaard is. De beschuldiging heeft volgens hem het imago van zijn gemeenteraad beschadigd:

‘We zijn allemaal neergezet als criminelen (...) ik vind dat nogal een beschuldiging, want dan vind ik heel erg dat we over één kam werden geschoren (...) terwijl het ook nog eens een keer echt op niks gebaseerd is, is inmiddels duidelijk geworden.’

Tot slot geven acht respondenten aan situaties te ervaren waarin beschuldigingen van integriteit worden gedaan voor zelfprofilering. Dit wijten zij aan politiek opportunisme. Door tegenstanders te schaden met integriteitsbeschuldigingen, proberen raadsleden zichzelf te ‘witwassen’. Respondent 1 (vrouw, grote gemeente) ervaart dit door het regelmatig ontvangen van sneren richting haar partij vanwege een oude integriteitskwestie. Respondent 6 (vrouw, grote gemeente) vertelt hiertegenover dat haar partij wel eens vermeende integriteitskwesties gebruikt om andere partijen in een slecht daglicht te zetten. Drie respondenten stellen dat dit wordt gedaan door feitelijke informatie te framen. Respondent 5 (vrouw, grote gemeente) vertelt een situatie waarin de gemeenteraad een casus in geheimhouding hield. Nadat deze gelekt was, heeft een partij in de raad zich verontwaardigd opgesteld en de gemeenteraad beschuldigd van geheimhouding, terwijl de partij zelf ook betrokken was bij de casus. Volgens de respondent brachten zij de integriteit en geloofwaardigheid van de gemeenteraad in gevaar, puur om de eigen partij op te hemelen.

Twee respondenten stellen dat dit voortkomt uit raadsleden die strategisch gebruik maken van de cancel culture, de trend waarbij mensen snel veroordeeld worden zonder bewijs uit onderzoek. Ook respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) ervaart dit fenomeen en stelt dat zij hierdoor niet volledig transparant durft te zijn: *‘‘Zodra ze wat van je weten, gaan ze het tegen je gebruiken.’’*

De respondenten lijken drie vormen van integritisme te ervaren. Integritisme als het veralgemeniseren/overdrijven van integriteit, als ongegronde beschuldigingen en als het witwassen van zichzelf. Er is een duidelijke overeenstemming dat integritisme ervaren wordt. Vanwege de heterogene steekproef die genomen is, duidt dit erop dat integritisme in verschillende gemeenten ervaren kan worden, ongeacht de onderscheidende kenmerken. Echter ervaren niet alle respondenten de verschillende vormen ervan. Drie respondenten ervaren niet het overdrijven van integriteit en twee ervaren geen ongegronde beschuldigingen. Zij delen de kenmerken, man in het eerste termijn als raadslid. Dit kan duiden op verschillende perspectieven tussen mannen en vrouwen en op een mogelijk optimistischere blik van nieuwe raadsleden. De vijf respondenten die integritisme om zichzelf mee ‘‘wit te wassen’’ niet terugzien, bestaan hiertegenover grotendeels uit vrouwen. Dit kan opnieuw duiden op verschillen in perspectieven tussen mannen en vrouwen.

4.3 Doorwerking integritisme in de kwaliteit van het debat

Nu de percepties en ervaringen van de respondenten uiteengezet zijn, wordt geanalyseerd hoe het ervaren integritisme doorwerkt in de perceptie van de kwaliteit van het debat. Als eerste blijkt uit de analyse dat het ervaren van integritisme volgens alle respondenten afdoet aan de inhoud. Bij het ervaren van integritisme, verschuift de focus van de inhoudelijke discussie naar persoonlijke aanvallen. Respondent 8 (vrouw, middelgrote gemeente) ervaart deze situaties regelmatig:

‘‘Er gebeurt qua debatten niets inhoudelijks (...) alleen maar beschuldigingen richting het college of raadsleden. Vaak volgen er ook nog mails waarin mensen voor corruptie worden uitgemaakt, mensen hun integriteit in twijfel wordt getrokken en soms is dat echt heel lastig.’’

Dit voorbeeld toont aan hoe beschuldigingen de inhoudelijke discussie ondermijnen. Zes respondenten zien dit voortkomen uit politieke opportunisme, waarbij je anderen schaadt ten voordele van jezelf. De intrinsieke motivatie van deze raadsleden is het bevorderen van de

eigen politieke carrière en niet het vertegenwoordigen van het belang van de stad (Ferraz & Finan, 2009). Dit doet af aan de ervaren oprechtheid van raadsleden. Ditzelfde geldt volgens vier respondenten voor populistische raadsleden, die persoonlijke aanvallen gebruiken om op te vallen voor de media. Respondent 1 (vrouw, grote gemeente) stelt:

‘‘Het voegt niks toe aan de kwaliteit van het debat. Je hoort misschien als partij dat iemand dat oppakt en dat er zo'n quote ergens in staat dat je daarmee de andere partij afvalt, maar voor de rest inhoudelijk niet.’’

De bovenstaande situaties duiden erop dat het ervaren van integritisme leidt tot een debat dat zich niet focust op de inhoud maar op zelfprofilering door het schaden van anderen. Er is veel overeenstemming onder de respondenten over de negatieve doorwerking van het ervaren van integritisme op de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid. Dit duidt mogelijk op systematische problemen binnen de gemeenteraden die de ervaren kwaliteit van het debat kunnen ondermijnen.

Ten tweede zien negen respondenten een negatieve doorwerking in het ervaren van integritisme op de mate van participatie. Vier wijten dit aan de spreektijd die verloren gaat aan het verdedigen van zichzelf, in plaats van de inhoudelijke discussie. Volgens hen worden met name partijen met een beperkte spreektijd hierin belemmert in participatie. Daarnaast veroorzaakt het ervaren integritisme volgens vijf respondenten ook een angstig gevoel voor beschuldigingen. Dit duidt op het ervaren van een dalende psychologische veiligheid (Edmondson & Lei, 2014). Respondent 2 (man, grote gemeente) geeft aan constant met zijn integriteit bezig te zijn door de angst voor een verwijt: *‘‘Zo gauw mensen integriteit zien, zien zij ook gelijk bloed.’’* Volgens de respondenten veroorzaakt het angstige gevoel dat raadsleden voorzichtiger in het debat staan en zich niet volledig durven te uiten. Dit vormt een belemmering voor de participatie. Respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) vertelt: *‘‘Ook door de lokale pers worden er soms aantijgingen gedaan, waardoor ik gewoon hoor dat wethouders maar ook raadsleden voorzichtiger zijn met wat ze zeggen. En dat houdt mensen tegen om dingen te doen en te zeggen.’’*

Uit bovenstaande blijkt dat het ervaren integritisme volgens negen respondenten invloed kan hebben op de participatie van raadsleden aan het debat. Zeven respondenten lijken dit niet te ervaren, wat mogelijk verklaard kan worden vanuit het onderscheidende kenmerk dat zij uit coalitiepartijen komen. Dit duidt op een verschil in perceptie tussen coalitie- en oppositieleiden. Coalitieleiden zien mogelijk minder snel belemmering in participatie dan oppositieleiden.

Ten derde blijkt dat vier respondenten een negatieve doorwerking zien in het ervaren van integritisme op de gelijke toegang tot het debat. Twee respondenten hebben situaties ervaren waarin ongegronde beschuldigingen ertoe hebben geleid dat raadsleden hun raadslidmaatschap hebben neergelegd. Respondent 5 (vrouw, grote gemeente) vertelt:

‘En daar is toen een raadslid op gesneuveld die daar helemaal niet op gesneuveld en geofferd had moeten worden (...) En dat vond ik heel ver gaan eigenlijk (...) dat vind ik voor die partij echt een persoonlijk drama en voor het raadslid niet nodig’.

Dit voorbeeld wijst uit dat het ervaren van integritisme kan leiden tot het neerleggen van het raadslidmaatschap, wat leidt tot een ongelijkwaardige toegang tot het debat. Ongegrond beschuldigd worden is volgens de respondenten een aanslag op je geloofwaardigheid als raadslid. Respondent 2 (man, grote gemeente) noemt integritisme *‘vechten tegen het beest’* waarbij je wordt neergezet als zwart schaap en je carrière geschaad raakt. Respondent 5 (vrouw, grote gemeente) stelt: *‘Ik ben ervan overtuigd dat het mensen weerhoudt om raadslid te worden omdat je tegenwoordig van alles voor je voeten krijgt’*. Dit impliceert dat integritisme niet alleen de zittende raadsleden beïnvloedt, maar ook burgers weerhoudt om zich als raadslid kandidaat te stellen.

Uit het bovenstaande blijkt dat het ervaren integritisme kan leiden tot een lagere ervaren psychologische veiligheid, en hiermee een belemmering vormt voor de gelijke toegang aan het debat (Edmondson & Lei, 2014). De vier respondenten die deze doorwerking van integritisme ervaren, onderscheiden zich van de andere respondenten, vanwege het gedeelde kenmerk van een grote gemeente. Dit duidt erop dat de percepties mogelijk afhankelijk zijn van gemeentegrootte. In grote gemeenten kunnen de gevolgen van een ongegronde beschuldiging mogelijk een grotere impact hebben op de psychologische veiligheid van raadsleden dan in kleinere gemeenten, wat doorwerkt in de indicator gelijke toegang.

Als vierde stellen zes respondenten dat het ervaren integritisme een negatieve doorwerking heeft op de onderlinge samenwerking. Volgens deze respondenten worden persoonlijke aanvallen en ongegronde beschuldigingen gedaan uit zelfprofilering. Dit heeft een negatief effect op het streven naar een gezamenlijk doel. Respondent 2 (man, grote gemeente) stelt dat raadsleden handelen vanuit individuele of partij overwegingen en niet vanuit het belang van de stad. Volgens vier respondenten leidt dit tot een slechte sfeer in de gemeenteraad en daardoor weinig contact onderling. Respondent 15 (man, grote gemeente) ziet de nadelen hiervan terug: *‘Dat ze niet op de bal spelen, maar echt op de man spelen’*

resulteert eigenlijk alleen maar in letsel (...) Je ziet mensen polariseren (...) en vooral de aanval kiezen en niet meer de dialoog met elkaar aangaan.’’

Uit bovenstaande blijkt dat het ervaren integritisme volgens zes respondenten negatief kan doorwerken op de indicator constructieve politiek. Dit kan mogelijk verklaard worden vanwege het grotendeels gedeelde kenmerk van de respondenten, die komen uit oppositiepartijen. Dit kan duiden op een verschil in perceptie tussen coalitie- en oppositieleiden. Oppositieleiden ondervinden mogelijk meer problemen in de samenwerking met de coalitie, en ervaren hierdoor sneller een negatieve impact op de indicator constructieve politiek dan coalitieleiden.

Als vijfde benoemen twee respondenten dat het ervaren integritisme afdoet aan de mate van onderling respect in het debat. Respondent 7 (vrouw, kleine gemeente) vertelt dat in haar gemeenteraad een sfeer van afgunst heerst, wat voortkomt uit onderlinge zwartmakerij. Dit ziet zij terugkomen in regelmatige beschuldigingen van liegen en persoonlijke aanvallen. Ook het ervaren opportunisme en populisme, waarbij integriteit wordt ingezet als politiek wapen, wordt gezien als respectloos volgens respondent 1 (vrouw, grote gemeente):

‘Ik denk dat veel mensen het idee hebben dat normaal politiek bedrijven, als in op een respectabele manier echt in discussie gaan met elkaar niet meer werkt, en niet meer populair is (...) en dat daardoor mensen niet op je gaan stemmen.’’

De twee respondenten stellen dus dat het ervaren integritisme negatief doorwerkt op het niveau van respect. Opvallend is dat deze respondenten tegengestelde kenmerken hebben op gemeentegrootte. De ene respondent komt uit een kleine en de ander uit een grote gemeenten. Dit duidt erop dat de mogelijke doorwerking van het ervaren integritisme op de perceptie van het niveau van respect niet gebonden is aan de gemeentegrootte.

Als laatste is ook een aspect geïdentificeerd waarbij het ervaren van integritisme niet direct leidt tot een lagere kwaliteit van het debat. Vier respondenten geven aan dat het ervaren van integritisme leidt tot een feller debat. Volgens respondent 4 (vrouw, middelgrote gemeente) houdt dit in dat zij kritischer zijn in het debat. Dit is een stimulans voor de interactiviteit en reflectie. Volgens de respondenten ontstaat door het ervaren van integritisme een ‘*actie reactie*’ beweging, waarbij raadsleden de drang voelen om hun eigen partij te beschermen en extra oplettend te zijn om hard terug te duwen. Volgens de respondenten is dit voordelig voor de kwaliteit van het debat zolang men kritisch is op de inhoud en niet op de persoon.

Bovenstaande suggereert dat hoewel integritisme in veel gevallen de kwaliteit van het debat kan ondermijnen, het ook kan leiden tot een verhoogde alertheid in de discussie, wat positief kan uitpakken mits dit zich focust op de inhoud. De vier respondenten die deze positieve doorwerking ervaren, kenmerken zich door hun linkse politieke kleur. Dit kan duiden op een verschil in perceptie afhankelijk van politieke kleur. Linkse partijen hebben mogelijk een positievere houding richting een kritischer debat, gericht op de inhoud.

Uit de analyse blijkt dat de respondenten een negatieve doorwerking zien in het ervaren integritisme op de indicatoren; inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid, participatie, gelijke toegang, respect en constructieve politiek. Deze negatieve doorwerking doet af aan de ervaren kwaliteit van het politieke debat. Desalniettemin is een mogelijk positieve doorwerking geïdentificeerd, waarbij het ervaren van integritisme kan leiden tot een verhoogde alertheid in het debat, wat kan bijdragen aan de ervaren kwaliteit van het debat, mits het zich focust op de inhoud. De verschillen in percepties tussen respondenten kunnen mogelijk samenhangen met de overeenkomende of juist onderscheidende kenmerken; coalitie-oppositieverhouding, gemeentegrootte en politieke kleur.

H5 Conclusie

Uit onderzoek is gebleken dat de kwaliteit binnen gemeenteraden verslechterd (de Koster, 2019). Integriteit is essentieel voor de kwaliteit van het politieke debat. Toch zijn er nauwelijks wetenschappelijke investeringen gedaan in integriteit in de politiek-bestuurlijke context. Met de opkomst van het fenomeen integritisme, de keerzijde van integriteit, rijst de vraag hoe dit zich verhoudt tot de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden. Om dit te onderzoeken staat in dit onderzoek de onderzoeksvraag centraal: *‘Hoe werkt het door raadsleden ervaren integritisme door in hun perceptie van de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden.’*

Uit de resultaten blijkt dat het ervaren integritisme op verschillende wijze doorwerkt op de kwaliteit van het debat. Als eerste ondermijnt integritisme de inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid van raadsleden, omdat het debat wordt gedomineerd door persoonlijke aanvallen en beschuldigingen en hiermee afdoet aan de inhoudelijke discussie. Daarnaast wordt participatie aan het inhoudelijke debat belemmert door voorzichtigheid of het verliezen van waardevolle tijd aan zelfverdediging. Ook kan angst voor reputatieschade tot gevolg hebben dat het raadslidmaatschap wordt neergelegd, wat afdoet aan de gelijkwaardige toegang. Tevens doen persoonlijke aanvallen en ongegronde beschuldigingen af aan de mate van respect. Dit creëert een ongunstige sfeer die afdoet aan de mate van samenwerking en het gezamenlijk streven naar consensus. Als laatste kan integritisme leiden tot een feller en kritischer debat, vanwege een verhoogde alertheid. Dit kan positief doorwerken als de raadsleden enkel kritisch blijven op de inhoud. Al met al blijkt uit de bevindingen van dit onderzoek dat het ervaren integritisme voornamelijk een negatieve werking heeft op de perceptie van de kwaliteit van het debat en integritisme in een enkel geval positief kan doorwerken.

5.1 Discussie

De bevindingen van dit onderzoek komen grotendeels overeen met de wetenschappelijke literatuur, zoals besproken in het theoretisch kader. In de literatuur wordt gesteld dat integritisme kan duiden op het overdrijven van het belang van normen en waarden op gebied van integriteit, of op het mogelijk misbruiken van integriteitsnormen door het maken van onterechte beschuldigingen van integriteit (2005, p. 17). In dit onderzoek zijn verschillende vormen van integritisme geïdentificeerd. Overeenkomend met de literatuur, wordt integritisme als het overdrijven van integriteit en als ongegronde beschuldigingen ervaren.

Een type integritisme dat geïdentificeerd is in de data, maar niet voorkomt in de literatuur, is integritisme als het witwassen van zichzelf of de partij door beschuldigingen van integriteit te maken. Uit onderzoek blijkt het beschuldigen van anderen om de eigen reputatie te bevorderen echter een veelgebruikte methode (Rucker & Petty, 2003). Huberts heeft ‘‘integritisme om zichzelf wit te wassen’’ al eerder geopperd, dit is echter nooit empirisch bewezen. Met dit nieuwe bevinding van dit type integritisme kan de conceptualisering van integritisme verder aangescherpt worden. Daarnaast kan de conceptualisering aangescherpt worden met de geïdentificeerde mogelijke gevolgen van integritisme. Ook deze bevindingen op de doorwerking van het ervaren integritisme op de perceptie van de kwaliteit van het debat, komen grotendeels overeen met de veronderstellingen die in het theoretisch kader zijn gemaakt op basis van de literatuur. Overeenkomend met het theoretisch kader heeft het ervaren integritisme een negatieve doorwerking op de indicatoren; participatie, gelijke toegang, inhoudelijke kwaliteit en opechtheid, respect en alternatieve communicatievormen. In het theoretisch kader werd verwacht dat integritisme zowel een positieve als negatieve invloed kan hebben op de indicator inhoud van rechtvaardiging. In dit onderzoek is echter er geen verband tussen deze concepten geconstateerd. Een onverwacht inzicht dat dit onderzoek heeft gebracht is het positieve effect dat het ervaren integritisme heeft op de perceptie van interactiviteit en reflectie binnen een debat. Dit kan mogelijk verklaard worden vanuit de psychologische stress die integritisme met zich meebrengt. Na onterecht beschuldigd te worden van integriteit, stijgt het stressniveau wat een verhoogde alertheid en hiermee verhoogde interactiviteit en reflectie tot gevolg kan hebben (Qi & Gao, 2020).

5.2 Reflectie

Een beperking van dit onderzoek is de lage respons van raadsleden, wat deels te wijten is aan drukke agenda's en het samenvallen van de onderzoeksperiode met recesweken. Om voldoende respondenten te interviewen is gebruik gemaakt van snowball-sampling (van Thiel, 2014, pp. 46-47). Hoewel deze methode effectief was om voldoende interviews te realiseren, doet dit wel af aan de diverse steekproef op de kenmerken benoemd in de methodologie. Daarnaast is er ook sprake van zelfselectiebias, waarbij men zelf de keuze maakt om mee te doen aan het onderzoek. De lage respons van raadsleden kan een indicatie zijn dat de participerende raadsleden meer tijd hebben voor hun raadswerk, en dit hierdoor mogelijk ook serieuzer nemen. Dit kan invloed hebben op hun percepties en ervaringen.

Een andere beperking is de kwetsbaarheid van het onderwerp. Hoewel het onderzoek

volledig vertrouwelijk is, kan de kwetsbaarheid van het onderwerp leiden tot respondenten die zich niet vrij durven te uiten. Dit kan hebben geleid tot het geven van sociaal wenselijke antwoorden of ertoe hebben bijgedragen dat sommige raadsleden ervoor kozen geen deel te nemen aan het onderzoek. Om dit effect zo veel mogelijk te beperken, is gebruik gemaakt van een informatie- en toestemmingsformulier en is voor het afnemen van het interview nogmaals benadrukt dat alle gegevens geanonimiseerd worden.

Daarnaast vormt het gebrek aan wetenschappelijke literatuur over het concept integritisme een beperking. Vanwege het ontbreken van een empirisch meetinstrument, is het mogelijk dat onbekende aspecten van dit concept onderbelicht zijn, en hierdoor het concept niet volledig gemeten is. Om dit effect te beperken is een open benadering gehanteerd en gebruik gemaakt van een semigestructureerde vragenlijst en inductieve codeermethode. Dit heeft gewaarborgd dat ook de onbelichte aspecten van het concept geïdentificeerd konden worden.

5.3 Theoretische implicaties en aanbevelingen

Dit onderzoek heeft een bijdrage geleverd aan het begrip van integritisme in een politiek-bestuurlijke context en welke impact dit kan hebben op de kwaliteit van het debat. Hoewel de bevindingen grotendeels overeenkomen met de gemaakte veronderstellingen, op basis van de literatuur, zijn er ook onverwachte inzichten verkregen. Zo is er een positief effect van integritisme en een nieuw type integritisme geïdentificeerd. Deze inzichten bieden mogelijkheden om het concept verder te verfijnen en aan te scherpen.

Verder blijkt uit het onderzoek dat de onderlinge relatie tussen raadsleden en bredere maatschappelijke ontwikkelingen zoals politiek opportunisme en populisme van invloed kunnen zijn op de percepties en ervaringen van raadsleden. Wanneer er een slechte relatie tussen raadsleden is, kan dit ertoe leiden dat acties van anderen sneller als integritisme worden gezien, ook als daar in werkelijkheid geen sprake van is. Raadsleden lijken vaak aan te nemen dat integritisme voortkomt uit opportunisme. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om de beweegredenen van raadsleden om ongegronde beschuldigingen van integriteitsschendingen te doen te achterhalen. Met meer inzichten in de beweegredenen kan op een effectieve manier maatregelen genomen worden om integritisme te voorkomen of te beperken.

Verder wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek ook de ervaringen van het College van Burgemeester en Wethouders (B&W) mee te nemen, aangezien deze groep ook wordt

beïnvloed door integritisme. In het onderhavige onderzoek lag de focus op de uitwisseling van standpunten in het politieke debat, waardoor het college van B&W buiten de afbakening viel. Het college kan echter andere en interessante inzichten opleveren. Een andere aanbeveling richt zich op de invloed van de media en de publieke opinie. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat dit een grote invloed heeft op het ervaren integritisme. Voor vervolgonderzoek kan de rol van media in het versterken of verminderen van integritisme onder de loep genomen worden. Ten slotte wordt aanbevolen om een empirisch meetinstrument te ontwikkelen voor integritisme, zodat toekomstige studies dit concept zorgvuldig kunnen meten, zonder dat aspecten onderbelicht blijven.

5.4 Praktische implicaties en aanbevelingen

De resultaten van dit onderzoek kunnen in de praktijk voor verschillende groepen van grote waarde zijn. Zo kunnen raadsleden bijvoorbeeld een dieper inzicht krijgen in het begrip integritisme en de impact hiervan op de kwaliteit van het debat, waardoor ze bewuster worden van de eigen rol hierin en hoe zij hiermee om kunnen gaan. Ook groepen zoals beleidsmedewerkers, gemeenteraden en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten kunnen deze inzichten gebruiken in het bewaken van de kwaliteit van het debat voor effectieve besluitvorming. Het wordt aanbevolen om met deze inzichten strategieën te ontwikkelen die integritisme tegengaan of de negatieve effecten ervan beperken. Een concrete aanbeveling is het organiseren van workshops binnen gemeenteraden om de bewustwording rondom integritisme te vergroten en raadsleden te trainen in het effectief omgaan met dit soort situaties. Ook hebben een aantal respondenten in de interviews aangegeven dat er een slecht begrip is van integriteit in de gemeenteraad. Er wordt aanbevolen om meer te investeren in de bewustwording en kennis van integriteit. Met deze aanbevelingen in gedachten, ligt er een waardevolle kans voor alle betrokkenen om niet alleen de kwaliteit van het politieke debat te versterken, maar ook de integriteit en effectiviteit van besluitvorming te waarborgen, wat zal leiden tot transparante en legitieme beleidskeuzes.

Bijlage I: Interviewprotocol

Introductie	<p>Als eerst wil ik u nogmaals hartelijk bedanken voor het deelnemen aan het onderzoek.</p> <p>Ik zal mijzelf eerst voorstellen. Mijn naam is Kiara en ik volg de masteropleiding Beleid en Politiek aan de Erasmus universiteit. Op dit moment zit ik in de afstudeerfase van mijn opleiding. Mijn afstudeerfase bestaat uit een stage en het schrijven van een scriptie. Ik loop momenteel stage bij de gemeente Rotterdam in het team Bestuurlijke Integriteit.</p> <p>Zoals u inmiddels al weet doe ik onderzoek naar de perceptie van raadsleden van de kwaliteit van het politieke debat, en de rol van integriteit daarin. Het doel van dit onderzoek is met de bevindingen bekijken of en hoe de aandacht die wordt gegeven aan bestuurlijke integriteit verbeterd kan worden, en mogelijk het integriteitsbeleid aan scherpen.</p> <p>Het interview duurt circa een uur.</p> <p>Met uw toestemming zou ik het interview graag opnemen zodat ik dit later nauwkeurig kan transcriberen zonder dat informatie verloren gaat.</p> <p>Graag benadruk ik dat uw deelname volledig vertrouwelijk is. Alle data worden gepseudonimiseerd verwerkt en opgeslagen. Het eindrapport wordt volledig geanonimiseerd. Mogelijk wordt een citaat uit het interview gebruikt in de resultatenparagraaf, maar hierbij worden geen persoonlijke gegevens genoemd zodat uitspraken nooit te herleiden zijn naar u of de gemeente. Na afronding van het onderzoek worden de geluidsopname en de transcriptie verwijderd.</p> <p>Tot slot, is uw deelname aan dit interview uiteraard vrijwillig. Mocht u om wat voor reden dan ook het interview willen stoppen, dan kan dat zonder dat u daarvoor een reden hoeft op te geven.</p> <p>Heeft u nog vragen voor wij beginnen aan het interview?</p> <p>Dan start ik nu de geluidsopname.</p>
Kennismaking	Voordat ik met de inhoudelijke vragen start, kunt u wellicht iets vertellen over uzelf en uw raadslidmaatschap.

	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe lang bent u al raadslid? • Heeft u al eerdere ervaring in een politieke functie?
Perceptie kwaliteit van het politieke debat	<p>Nu ga ik u een aantal vragen stellen over uw perceptie van het politieke debat in uw gemeenteraad.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat beschouwt u als een kwalitatief goed debat? • Hoe zou u de kwaliteit van het debat in uw gemeenteraad omschrijven? • Wat draagt volgens u bij aan de kwaliteit? • En wat doet er juist aan af?
Gelijke toegang/ Participatie	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe ervaart u de mogelijkheid voor alle raadsleden om op een gelijkwaardige manier deel te nemen aan het debat? <ul style="list-style-type: none"> ○ Benutten alle raadsleden deze mogelijkheid? ○ Belemmeringen voor specifieke leden of partijen • Op welke manier worden raadsleden onderbroken tijdens hun bijdrage? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hoe vaak komt dit voor? ○ Wat vindt u daarvan?
Inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe beoordeelt u de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie van raadsleden in het debat? • Hoe beoordeelt u de oprechtheid van deze argumentatie?
Niveau van rechtvaardiging	<ul style="list-style-type: none"> • Vloeit de conclusie logisch voort uit de argumentatie van raadsleden?
Inhoud van rechtvaardiging	<p>Als volksvertegenwoordiger heeft u een belangrijke rol in het vertegenwoordigen van uw eigen achterban maar ook het algemeen belang.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wordt volgens u een goede balans behouden bij het vertegenwoordigen van de achterban van specifieke partijen en het algemene belang in het debat?
Respect	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe ervaart u het niveau van respect in het debat? <ul style="list-style-type: none"> ○ Groepen burgers ○ Tegenstanders ○ Tegenargumenten
Interactiviteit en reflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe beoordeelt u de mate waarin raadsleden naar elkaar luisteren en op elkaar reageren in het debat?
Alternatieve communicatievormen	<ul style="list-style-type: none"> • Op welke manieren worden naast de standaard bijdragen van raadsleden ook andere communicatievormen ingezet om een punt duidelijk te maken? (Bv, getuigenissen, verhalen of retoriek) <ul style="list-style-type: none"> ○ Wat vindt u daarvan?
Constructieve	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe ervaart u de samenwerking tussen raadsleden?

politiek	<ul style="list-style-type: none"> ○ Werken raadsleden naast elkaar of met elkaar? ● Hoe beoordeelt u de mate waarin de raadsleden samen streven naar consensus?
Integriteit	<p>De laatste jaren is er ook veel aandacht voor integriteit in de politiek. Daar zou ik nu graag wat vragen over willen stellen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Welke rol speelt integriteit voor u in het raadlidmaatschap? ● Hoe wordt er volgens u met integriteit omgegaan in de gemeenteraad? ● Hoe komt integriteit aan de orde in debatten? <ul style="list-style-type: none"> ○ Wat vindt u daarvan? ○ Wat zou er misschien nog anders of beter kunnen in hoe raadsleden omgaan met integriteit?
Integritisme	<ul style="list-style-type: none"> ● Heeft u weleens een situatie meegemaakt of gezien waarin u van mening bent dat integriteit overdreven werd? Kunt u daar iets over vertellen? ● Heeft u (ook) weleens een situatie meegemaakt waarin een raadslid ten onrechte werd beschuldigd van een integriteitsschending, of in elk geval de suggestie werd gewekt dat iemand niet-integer zou hebben gehandeld terwijl daar in uw ogen onvoldoende aanleiding voor was? <ul style="list-style-type: none"> ○ Wat kunt u over die situatie vertellen? ○ Hoe vaak komen dat soort situaties voor? ○ Hoe komt dat volgens u? ● Heeft u tot slot ook weleens een situatie meegemaakt waarin u vermoedde dat integriteit werd ingezet om politieke redenen? <ul style="list-style-type: none"> ○ Kunt u daar meer over vertellen? ○ Hoe vaak komen dat soort situaties voor? ● Op welke manier denkt u dat al dit soort situaties rond integriteit doorwerken in de kwaliteit van het politieke debat? <ul style="list-style-type: none"> ○ Wat merkt u daar concreet van?
Afsluiting	<p>We zijn aan het einde van het interview gekomen. Zijn er nog dingen waar ik niet naar gevraagd heb maar die u toch zou willen bespreken?</p> <p>Dan wil ik u hartelijk bedanken voor de deelname aan dit interview. Voor het vervolg wordt het transcript met u gedeeld zodra dit af is, zodat u dit kunt controleren op feitelijke onjuistheden. Wanneer mijn scriptie ingeleverd en beoordeeld is, krijgt u deze uiteraard opgestuurd via de mail.</p> <p>Heeft u nog vragen?</p>

	Bij deze wordt de geluidsopname gestopt.
Standaard doorvragen	<ul style="list-style-type: none"> • Kunt u dat toelichten? • Kunt u daar een voorbeeld van geven? • Waar ziet u dat in terug? • Hoe ervaart u dat?

Bijlage II: Uitnodigingsmail

Beste meneer/mevrouw ...

Mijn naam is Kiara Mohanlal en ik ben een masterstudent Beleid en Politiek aan de Erasmus universiteit. Momenteel doe ik onderzoek naar de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden en de rol van integriteit daarin. Ik zou u graag uitnodigen voor een interview omtrent dit onderwerp.

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de integriteit van volksvertegenwoordigers. Toch is er maar beperkte wetenschappelijke kennis over integriteit in de politiek-bestuurlijke context. Voor mijn scriptieonderzoek wil ik daarom graag meer te weten komen over de ervaringen die raadsleden zelf hebben met het politieke debat en hoe er volgens hen in gemeenteraden wordt omgegaan met integriteit. Uw deelname aan dit onderzoek wordt zeer gewaardeerd.

Het interview is vertrouwelijk. In de eindrapportage worden geen (persoonlijke) gegevens vermeld en worden eventuele citaten zo opgenomen dat ze niet te herleiden zijn naar u of de gemeente(raad).

Het interview kan zowel fysiek als online (via Teams) worden afgenomen. Het interview duurt maximaal één uur. Mocht u vragen hebben of aanvullende informatie willen, dan kunt u mij telefonisch bereiken op 06-11145169 of per mail op 570005km@eur.nl.

Ik kijk uit naar uw reactie en hopelijk tot snel.

Met vriendelijke groet,

Kiara Mohanlal

Bijlage III: Operationaliseringstabel

Variabele	Indicatoren	Operationele kenmerken
Kwaliteit van het politieke debat	Gelijke deelname	De percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin elk lid van de gemeenteraad dezelfde kans krijgt om deel te nemen aan raad-en commissievergaderingen.
	Participatie	De percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin elk lid van de gemeenteraad de mogelijkheid krijgt om te participeren aan het politieke debat. De percepties en ervaringen van raadsleden op de belemmeringen die leden van de gemeenteraad ondervinden bij de participatie aan het politieke debat.
	Inhoudelijke kwaliteit en oprechtheid	De percepties en ervaringen van raadsleden op de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie van leden van de gemeenteraad in het politieke debat. De percepties en ervaringen van raadsleden op de oprechtheid van de argumentatie van leden van de gemeenteraad in het politieke debat.
	Niveau van rechtvaardiging	De percepties en ervaringen van raadsleden met betrekking tot de logische voortvloeiing van de argumentatie in de conclusie van leden van de gemeenteraad in het politieke debat.
	Inhoud van rechtvaardiging	De percepties en ervaringen van raadsleden op het houden van een balans in het politieke debat tussen het

		vertegenwoordigen van het algemeen belang van de gemeente en de vertegenwoordiging van de achterban van elke individuele politieke partij.
	Respect	<p>De percepties en ervaringen van raadsleden op het niveau van het respect jegens groepen burgers in het politieke debat.</p> <p>De percepties en ervaringen van raadsleden op het niveau van het respect jegens tegenstanders in het politieke debat.</p> <p>De percepties en ervaringen van raadsleden op het niveau van het respect jegens tegenargumenten in het politieke debat.</p>
	Interactiviteit en reflectie	De percepties en ervaringen van raadsleden op de mate waarin de leden van de gemeenteraad actief naar elkaar luisteren en op elkaar reageren.
	Alternatieve communicatievormen	De percepties en ervaringen van raadsleden op het gebruik van alternatieve communicatievormen in het politiek debat.
	Constructieve politiek	De percepties en ervaringen van raadsleden op het gemeenschappelijke doel van de leden van de gemeenteraad om te komen tot consensus.

Integritisme	Veralgemeineren begrip integriteit	De percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin zij van mening zijn dat integriteit werd overdreven in de gemeenteraad.
	Ongegrond beschuldigen	De percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin een lid van de gemeenteraad ten onrechte werd beschuldigd van een integriteitsschending.
	Politiek middel	De percepties en ervaringen van raadsleden op situaties waarin vermoed werd dat integriteit werd ingezet met politieke doeleinden

Informatie- en toestemmingsformulier

Informatieformulier

Introductie

Mijn naam is Kiara Mohanlal en ik ben een masterstudent Beleid en Politiek aan de Erasmus universiteit. Ik loop mijn afstudeerstage bij het team Bestuurlijke Integriteit van de gemeente Rotterdam. Voor mijn afstudeeropdracht doe ik onderzoek naar de kwaliteit van het politieke debat in gemeenteraden en de rol van integriteit hierin. Hoewel integriteit een essentiële vereisten is van volksvertegenwoordigers, is er beperkte kennis over integriteit in de politiek-bestuurlijke context. Met de bevindingen van dit onderzoek is het mogelijk om bestuurlijk integriteitsbeleid aan te scherpen, en hiermee de integriteit van volksvertegenwoordigers te bevorderen. Mocht u vragen hebben of meer informatie willen over het onderzoek kunt u mij telefonisch bereiken op 0611145169 of per mail op 163286@rotterdam.nl

Dataverzameling

Het onderzoek is kwalitatief van aard. Er worden interviews afgenomen die maximaal één uur tijd in beslag nemen. De vragen uit het interview zijn gericht op uw perceptie van de kwaliteit van het debat en op de rol van integriteit hierin. Van de interviews worden een geluidsopname gemaakt en vervolgens getranscribeerd. Na het inleveren van de scriptie en het ontvangen van de beoordeling worden alle opgenomen data vernietigd.

Potentiële ongemakken en risico's

Er zijn geen fysieke, rechtelijke of economische risico's verbonden aan uw deelname in dit onderzoek. U bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en kan op ieder moment beëindigd worden.

Vertrouwelijkheid en databescherming

De verzamelde data zal worden gebruikt voor een geaggregeerde data-analyse en vertrouwelijke informatie of persoonlijke gegevens zullen niet worden gebruikt in de uitkomsten van het onderzoek. De data zal worden opgeslagen op een beveiligde locatie voor 1 jaar.

Het delen van data

Ik deel de data met mijn scriptiebegeleider, Leonie Heres, met als het reden het onderzoeken en schrijven van mijn masterscriptie, wat verplicht is voor het voltooien van mijn studie aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit. In uiterste gevallen kunnen ook de tweede beoordelaar en/of de examencommissie van de opleiding onder strikte voorwaarden inzage krijgen in de gepseudonimiseerde data.

Vrijwillige deelname en individuele rechten

Uw deelname is vrijwillig en het is mogelijk om op ieder moment te stoppen. Tijdens uw deelname aan het onderzoek heeft u het recht om meer informatie over de dataverzameling en analyse te vragen. Daarnaast heeft u het recht om uw toestemming in te trekken en te vragen naar verwijdering van uw data voordat de dataset is geanonimiseerd of het manuscript is ingeleverd om gepubliceerd te worden. U kunt dit bewerkstelligen door contact op te nemen met Kiara Mohanlal.

Mocht u klachten hebben aangaande het verwerken van persoonlijke gegevens in dit onderzoek, neem dan gerust contact op met Kiara Mohanlal

Toestemmingsformulier

Integriteit en kwaliteit van het politieke debat

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik geïnformeerd ben over het doel van het onderzoek, de dataverzameling en het opslaan van data zoals beschreven in het informatieformulier;
- Ik het informatieformulier heb gelezen, of dat het aan me is voorgelezen;
- Ik mogelijkheden heb gehad om vragen te stellen over het onderzoek; de vragen zijn voldoende beantwoord;
- Ik vrijwillig toestemming geef tot deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de informatie;
- Ik begrijp dat ik de deelname op ieder moment kan beëindigen of het beantwoorden van vragen kan weigeren zonder enige consequenties;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voor de dataset is ingeleverd voor goedkeuring.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Ik geef toestemming om audio van het interview op te nemen		
Ik geef toestemming om citaten van mijn interview te gebruiken		

Naam van de deelnemer aan het onderzoek: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

_____

Bijlage V: Codeboom

Thema	Subthema	Code	Omschrijving code
Gelijke toegang	Ongelijkwaardige toegang	<ul style="list-style-type: none"> • Verhouding raadsleden en burgerraadsleden • Woordvoerders 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring van een ongelijkwaardige toegang tot het debat tussen raadsleden en burgerraadsleden. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het aanwijzen van een maximaal aantal woordvoerders per onderwerp, leidt tot een ongelijkwaardige toegang.
	Reglement van Orde	<ul style="list-style-type: none"> • Elke partij heeft de mogelijkheid • Elk raadslid kan een debat aanvragen/onderwerp agenderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de codes als de uitspraak duidt op de regelgeving uit het RvO.
Participatie	Participatie	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve deelname • Spreektijd 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak duidt op de perceptie/ervaring dat raadsleden actief participeren. • Valt onder de code als de uitspraak duidt op de perceptie/ervaring dat spreektijd per partij bepaald in hoeverre geparticipeerd kan worden.
	Belemmeringen	<ul style="list-style-type: none"> • Interrupties • Spreektijd 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak duidt op de perceptie/ervaring dat interrupties belemmerend kunnen werken in het debat. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat spreektijd bepaald door de grootte van de partij belemmerend kan werken in het debat.

<p>Inhoudelijke kwaliteit argumentatie en oprechtheid</p>	<p>Inhoudelijke kwaliteit argumentatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Commissievergadering vs raadsvergadering • Ervaring raadslid • Voorbereiding • Populisme • Specialisme/kennis • Ondersteuning • Op de persoon spelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er een verschil zit in inhoudelijke kwaliteit tussen de commissie- en raadsvergadering • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de ervaring van een raadslid bepalend is voor de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de voorbereiding bepalend is voor de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat populisme invloed heeft op de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de voorkennis of specialisme op een onderwerp invloed heeft op de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de fractieondersteuning invloed heeft op de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het spelen op de
---	--	--	---

			<p>persoon invloed heeft op de inhoudelijke kwaliteit van de argumentatie</p>
	Oprechtheid raadslid	<ul style="list-style-type: none"> • Coalitieverband • Populisme • Voorbereiding 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat een coalitieverband invloed heeft op de oprechtheid van raadsleden. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat populisme invloed heeft op de oprechtheid van raadsleden. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de voorbereiding voor een debat invloed heeft op de oprechtheid van raadsleden.
Niveau van rechtvaardiging		<ul style="list-style-type: none"> • Politiek spel • Onoprecht • Vastbijten in standpunt 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het veranderen van standpunt bij het stemmen onderdeel is van het politiek spel. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat onoprechtheid bijdraagt aan een onlogische voortvloeiing van de argumentatie in de conclusie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat raadsleden zich vastbijten in een standpunt waardoor er een logische voortvloeiing is van de argumentatie in de conclusie.

Inhoud van rechtvaardiging		<ul style="list-style-type: none"> • Coalitieverband • Directe lijnen met de stad • “Stille burgers” 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat een coalitieverband de balans tussen het vertegenwoordigen van de individuele achterbannen en het algemeen belang waarborgt. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat directe lijnen met de stad waarborgen dat zowel de individuele achterbannen als het algemeen belang vertegenwoordigd wordt. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er altijd een groep burgers is die niet gehoord wordt wat af doet aan de representatie van het algemeen belang.
Respect	Tegenstanders/tegenargumenten	<ul style="list-style-type: none"> • Op de inhoud, niet persoonlijk • Persoonlijke aanvallen • Verwijten 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de mate van respect wordt bepaald door het spelen op de inhoud in plaats van op de persoon. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat persoonlijke aanvallen afdoen aan het respect. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat verwijten afdoen aan het respect.
	Burgers	<ul style="list-style-type: none"> • Burgerparticipatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als

		<ul style="list-style-type: none"> • Respect voor insprekers • Racisme • Niet (aandachtig) luisteren naar insprekers 	<p>de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat respect voor burgers wordt getoond door hen te laten participeren aan het debat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er respect is voor burgers die komen inspreken in de raad. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat racisme dat geuit wordt richting burgers in het debat afdoet aan het respect richting hen. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het niet aandachtig luisteren naar insprekers afdoet aan het respect richting burgers.
Interactiviteit en reflectie	Hoge mate van interactiviteit en reflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Snel interrumpen • Oplettendheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het doen van snelle interrupties duidt op een hoge mate van interactiviteit en reflectie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat oplettendheid en terugpakken op een bijdragen van een ander duidt op een hoge mate van interactiviteit en reflectie.
	Lage mate van interactiviteit en reflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Geen interrupties 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het ontbreken van interrupties in het debat

		<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan discussie 	<p>duidt op een lage mate van interactiviteit en reflectie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het ontbreken van een discussie in het debat duidt op een lage mate van interactiviteit en reflectie.
Alternatieve communicatievormen		<ul style="list-style-type: none"> • Insprekers • Verhalen/anekdotes • Sociale media 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de respondent aangeeft dat insprekers, verhalen of anekdotes en sociale media worden ingezet als alternatieve communicatievormen
Constructieve politiek		<ul style="list-style-type: none"> • Scheiding coalitie-oppositie • Populisme 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er een duidelijke scheiding zit tussen de samenwerking tussen de coalitie en oppositie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat populisme invloed heeft op de mate van samenwerking en het streven naar consensus.
Integritisme	Veralgemeineren begrip integriteit	<ul style="list-style-type: none"> • Doorschieten in integriteit • Vergrootglas • Grijs gebied 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van situaties waarin integriteit te snel doorschiet. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat raadsleden onder een spreekwoordelijk vergrootglas liggen, waardoor integriteit te snel ter sprake komt. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring

		<ul style="list-style-type: none"> • Bij elke schijn een onderzoek • Afzijdig houden uit angst voor belangenverstrengeling 	<p>dat integriteit een grijs gebied heeft waarin het onduidelijk is of iets integer is of niet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er te snel een integriteitsonderzoek wordt uitgevoerd. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat raadsleden zich te snel onthouden van beraadslaging en stemming uit angst voor belangenverstrengeling.
	Ongegrond beschuldigen	<ul style="list-style-type: none"> • Media • Beschuldigd zonder onderzoek • “Cancel culture” • Stoppen als raadslid • Beschuldiging van 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de media invloed heeft op het verspreiden van ongegronde beschuldigingen. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van een situatie waarin iemand beschuldigd werd zonder dat dit uit onderzoek gegrond bleek te zijn. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de “cancel culture” invloed heeft op het sneller doen van ongegronde beschuldigingen. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van situaties waarin een raadslid is gestopt na een ongegronde beschuldiging. • Valt onder de code als

		<p>belangenverstremgeling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwartmakerij • Beschuldiging van liegen • Beschuldigingen van integriteit en corruptie • Beschuldiging van onoprechtheid • Schade reikt verder dan de persoon 	<p>de uitspraak gaat het ervaren situaties waarin raadsleden ongegrond beschuldigd werden van belangenverstremgeling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er zwartmakerij plaatsvindt in het debat. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van situaties waarin raadsleden beschuldigd werden van liegen. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van situaties waarin raadsleden beschuldigd werden van integriteitsschendingen en corruptie. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van situaties waarin raadsleden beschuldigd werden van onoprechtheid. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de schade van ongegronde beschuldigingen verder reiken dan de beschuldigden persoon.
	Politiek middel	<ul style="list-style-type: none"> • Politiek opportunisme • Beschuldiging van belangenverstremgeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat het gebruik van integriteit als politiek middel voortkomt uit politiek opportunisme. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van het

		<ul style="list-style-type: none"> • Verwijten naar gehele raad • Framen • Mensen de mond snoeren 	<p>inzetten van integriteit als politiek middel door het beschuldigen van belangenverstremgeling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van het inzetten van integriteit als politiek middel door verwijten te doen naar de raad om de eigen partij in een beter daglicht te plaatsen. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat integriteit wordt ingezet als politiek middel om andere de mond te snoeren.
	Witwassen voor zelfprofilering	<ul style="list-style-type: none"> • Beschuldigingen voor zelfprofilering • Sneren met casus • “Cancel culture” • Zwartmakerij • Politiek opportunisme 	<ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er beschuldigen van integriteit worden gedaan voor zelfprofilering • Valt onder de code als de uitspraak gaat over het ervaren van sneren naar integriteitskwesties voor zelfprofilering • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat de “cancel culture” gebruikt wordt om anderen te schaden voor zelfprofilering. • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er zwartmakerij plaatsvindt in het debat • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat er opportunistisch

		<ul style="list-style-type: none"> • Framen	<p>gehandeld wordt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valt onder de code als de uitspraak gaat over de perceptie/ervaring dat feitelijke informatie wordt geframed voor zelfprofilering.
--	--	--	--

Literatuur

- Afsahi, A. (2021). Gender difference in willingness and capacity for deliberation. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 28(4), 1046-1072.
- Aschoff, F. R. (2012). *Discourse quality in online communities*. Doctoral dissertation, University of Zurich.
- Bächtiger, A., Gerber, M., & Fournier-Tombs, E. (2022). Discourse Quality Index
- Bijlsma-Frankema, K. M., & Droogleevoer Fortuijn, A. B. (1997). De kwalitatieve datamatrix als analyse-instrument. *Tijdschrift voor sociale wetenschappen*, 42.
- von Bóné, E. (2019). The Influence of the trias politica of Montesquieu on the first Dutch Constitution. In *Comparative Law* (pp. 111-121). Routledge.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Inwoners per gemeente*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>
- Bovens, M. A. P. (2006). Het ongelijk van Ien Dales; over de onbedoelde negatieve effecten van het integriteitsbeleid. *Bestuurskunde*, 15(1), 64-74.
- Hall, E. (2022). Political Integrity. *Political Ethics: A Handbook*, 65.
- Bureau Integriteit. (2023). *Onafhankelijk Integriteitsonderzoek, adequaat reageren*. Bureau Integriteit: BING. <https://www.bureauintegriteit.nl/informatie/onafhankelijk-integriteitsonderzoek>
- Creswell, J. & Poth, C. (2018). *Qualitative Inquiry & Research Design Choosing Among Five Approaches*
- Creswell, J.W., & Creswell, J.D. (2022). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (6th ed.). Sage.
- Edmondson, A. C., & Lei, Z. (2014). Psychological safety: The history, renaissance, and future of an interpersonal construct. *Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav.*, 1(1), 23-43.
- Elston, D. M. (2021). Participation bias, self-selection bias, and response bias. *Journal of the American Academy of Dermatology*.
- Ferraz, C., & Finan, F. (2009). *Motivating politicians: The impacts of monetary incentives on quality and performance* (No. w14906). National Bureau of Economic Research.
- Fournier-Tombs, E., & Di Marzo Serugendo, G. (2020). DelibAnalysis: Understanding the quality of online political discourse with machine learning. *Journal of Information Science*, 46(6), 810- 822.
- Graaf G. de, & Huberts, L. W. J. C. (2011). Integriteit in het Nederlands openbaar bestuur. In R. Andeweg, & J. Thomassen (Eds.), *Democratie doorgelicht. Het functioneren van de Nederlandse democratie* (pp. 477-497). Amsterdam: Leiden University press/Amsterdam University Press.
- Hack, P. (2004). Judicial Integrity. In *Judicial Integrity* (pp. 1-16). Brill Nijhoff.
- Heres, L. (2023) 'Collectief moreel vakmanschap. Over de integriteit van het lokaal bestuur.' Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam
- Hins, A. W. (2014). De rol van de media in integriteitskwesaties: het internationale perspectief. *Publikaties van de Staatsrechtkring. Staatsrechtconferenties*, 18, 209–221. <https://dare.uva.nl>
- Huang, Y. H., Wood, S., Berger, D. E., & Hanoch, Y. (2015). Age differences in experiential and deliberative processes in unambiguous and ambiguous decision making. *Psychology and Aging*, 30(3), 675.
- Huberts, L. W. J. C. (2005). *Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving: wie de schoen past....* Vrije Universiteit.'
- Huberts, L. (2014). Integrity and integritism. *The Integrity of Governance: What It Is, What We Know, What Is Done, and Where to Go*, 38-65.

- Huberts, L. W. (2018). Integrity: What it is and Why it is Important. *Public Integrity*, 20(sup1), S18-S32.
- Huberts, L. (2020). Integrity and quality in different governance phases. *Quality of governance: Values and violations*, 103-130
- Huberts, L. (2024). Integrity, integrity violations and integritism. In *Research Handbook on Organisational Integrity* (pp. 54-68). Edward Elgar Publishing.
- Huberts, L., Kaptein, M., & de Koning, B. (2022). Integrity scandals of politicians: a political integrity index. *Public Integrity*, 24(3), 329-341.
- Jaramillo, M. C., & Steiner, J. (2014). Deliberative transformative moments: A new concept as amendment to the discourse quality index. *Journal of Deliberative democracy*, 10(2).
- Just, A. (2017). Race, ethnicity, and political behavior. In *Oxford research encyclopedia of politics*.
- Kaptein, M. (2013). Dienaren van het Volk.
- Karssing, E., & Zweegers, M. (2009). Jaarboek integriteit 2010. *Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector*. http://expertgroepklokkenluiders.nl/wp/wp-content/uploads/200910-Jaarboek_Integriteit_2010.pdf
- Karsten, N., & Stumphius, E. (2023). Bestuurlijke integriteit, manoeuvreren tussen recht en politiek. In *Bestuursstrafrechtpleging*. Boom juridisch.
- Kerkhoff, T., & Overeem, P. (2021). The fluidity of integrity: Lessons from Dutch scandals. *Public Integrity*, 23(1), 82-94.
- Klein Kranenburg, L., Brookman, S., Van Miltenburg, C., Bouwmeester, J., & Bureau BING. (2022). Monitor Integriteit en Veiligheid 2022. In *Politiekeambtsdragers.nl*. I&O Research.
- Klok, P. (2023). *Melding van een integriteitsschending kan een integriteitsschending op zich zijn*. Volkskrant.nl. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/melding-van-een-integriteitsschending-kan-een-integriteitsschending-op-zich-zijn~bd29b2ac/>
- de Koning, B. (2023). CDA heeft voor het derde jaar op rij de meeste integriteitsaffaires. *Follow The Money - Platform Voor Onderzoeksjournalistiek*. <https://www.ftm.nl/artikelen/integriteitsindex-netwerkcorruptie>
- de Koster, Y. (2019). "Kwaliteit gemeenteraad is verslechterd". Binnenlands Bestuur. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/kwaliteit-raad-verslechterd>
- Ling, B., Duan, J. Y., & Zhu, Y. L. (2010). Psychological safety in workplace: conceptualization, antecedents and consequences. *Advances in Psychological Science*, 18(10), 1580.
- Martin, A., Mikołajczak, G., & Orr, R. (2022). Does process matter? Experimental evidence on the effect of procedural fairness on citizens' evaluations of policy outcomes. *International Political Science Review*, 43(1), 103-117.
- Manin, B. (1987). On legitimacy and political deliberation. *Political theory*, 15(3), 338-368.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2018). *Gedragscode openbaar bestuur*. Kwaliteit en Integriteit Overheidsinstanties | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kwaliteit-en-integriteit-overheidsinstanties/gedragscode-openbaar-bestuur>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). *Trends in de gemeenten*. Bestuurslagen | Politieke Ambtsdragers. <https://www.politiekeambtsdragers.nl/bestuurslagen/gemeente/trends>
- Mockler, P. (2022). Measuring the inclusiveness of deliberation: structural inequality and the discourse quality index. *Comparative European Politics*, 20(1), 53-72.
- Müller, J. W. (2019). Democracy and disrespect. *Philosophy & Social Criticism*, 45(9-10), 1208-1221.

- NOS. (2022). Hoe is het gesteld met de kwaliteit en werkdruk in gemeenteraden? *NPO Radio 1*.
<https://www.nporadio1.nl/nieuws/politiek/0402cfae-ca99-4a7b-8e9e-7d40b0d4a23b/hoe-is-het-gesteld-met-de-kwaliteit-en-werkdruk-in-gemeenteraden>
- Olson, L. M. (2002). The relationship between moral integrity, psychological well-being, and anxiety. *Retrieved April, 23*.
- Peters, K., & Van Stipdonk, V. P. (2016). Hoe staat de lokale democratie in Nederland er voor?. *Bestuurswetenschappen*, 70(4), 27-49.
- Pianalto, M. (2012). Integrity and struggle. *Philosophia*, 40, 319-336.
- Qi, M., & Gao, H. (2020). Acute psychological stress promotes general alertness and attentional control processes: An ERP study.. *Psychophysiology*, e13521.
<https://doi.org/10.1111/psyp.13521>.
- Rose, J. & Heywood, P. (2013). Political science approaches to integrity and corruption. *Human Affairs*, 23(2), 148-159.
<https://doi.org/10.2478/s13374-013-0116-6>
- Rucker, D. D., & Petty, R. E. (2003). Effects of accusations on the accuser: The moderating role of accuser culpability. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1259-1271.
- Samad, A., & Dadich, A. M. (2022). 'It's not work-life balance, it's work-work balance': politicians tell us what it's like to be an MP. *The Conversation*.
- Schokker, P., & Schillemans, T. (2016). Integriteit van lokaal bestuur in de mediocratie. *Bestuurswetenschappen*, 70(4), 50-70.
- Steenbergen, M. R., Bächtiger, A., Spörndli, M., & Steiner, J. (2003). Measuring political deliberation: A discourse quality index. *Comparative European Politics*, 1, 21-48.
- Stoker, E. (2023). *In Bloemendaal werd integriteit een stok om de burgemeester mee te slaan*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/in-bloemendaal-werd-integriteit-een-stok-om-de-burgemeester-mee-te-slaan~bb82f394/>
- Stoker, E., & Verwiel, E. (2023). *Burgemeesters maken zich zorgen over aanvallen op de integriteit van bestuurders*. Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/burgemeesters-maken-zich-zorgen-over-aanvallen-op-de-integriteit-van-bestuurders~bfc55473/?referrer=https://www.google.com/>
- Van Thiel, S. (2014). *Research methods in public administration and public management: An introduction*. Routledge.
- Vegetti, F., & Širinić, D. (2019). Left–right categorization and perceptions of party ideologies. *Political Behavior*, 41(1), 257-280.
- Voorn, B. (2021). De politieke oriëntatie van Nederlandse gemeenten, 2021.
- Wolthuis, B. (2007). Het spelkarakter van het parlementaire debat. *R & R*, 36, 12.
- Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish*. Guilford publications.